

SUKCES ROZWOJOWY POLSKICH WOJEWÓDZTW

Opracowanie pod redakcją

Tomasza Kalinowskiego

Autorzy:

Anna Hildebrandt

Tomasz Kalinowski

Marcin Nowicki

Przemysław Susmarski

Maciej Tarkowski

Ekspertyza wykonana na zlecenie Banku Gospodarstwa Krajowego,
Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz w ramach współpracy
z Fundacją Konrada Adenauera

Konrad
Adenauer
Stiftung

Publikacja wydana w ramach współpracy
z Fundacją Konrada Adenauera

Redakcja

Tomasz Kalinowski

Zespół autorski:

Anna Hildebrandt
Tomasz Kalinowski
Marcin Nowicki
Przemysław Susmarski
Maciej Tarkowski

Wydawca

© Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową
80-227 Gdańsk, ul. Do Studzienki 63
tel. (0-58) 524 49 00
fax (0-58) 524 49 08
ibngr@ibngr.edu.pl
www.ibngr.edu.pl

ISBN 83-89443-62-7

CIP – Biblioteka Narodowa

Sukces rozwojowy polskich województw /
oprac. pod red. Tomasza Kalinowskiego;
aut. Anna Hildebrandt [et al.] – Gdańsk:
Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, 2006

SPIS TREŚCI

1	Wstęp	5
2	Założenia metodologiczne	9
3	Sukces rozwojowy w świetle wskaźników cząstkowych.....	15
3.1	Gospodarka.....	15
3.2	Infrastruktura techniczna	20
3.3	Kapitał ludzki	25
3.4	Warunki życia.....	29
3.5	Funkcjonowanie samorządów	34
3.6	Wnioski – sukces rozwojowy w ujęciu syntetycznym	38
4	Sukces rozwojowy – profil i wewnętrzne zróżnicowania w województwach	47
4.1	Województwo dolnośląskie.....	47
4.2	Województwo kujawsko-pomorskie	50
4.3	Województwo lubelskie	53
4.4	Województwo lubuskie	56
4.5	Województwo łódzkie	60
4.6	Województwo małopolskie	64
4.7	Województwo mazowieckie.....	67
4.8	Województwo opolskie	71
4.9	Województwo podkarpackie	73
4.10	Województwo podlaskie	76
4.11	Województwo pomorskie.....	80
4.12	Województwo śląskie.....	83
4.13	Województwo świętokrzyskie.....	85
4.14	Województwo warmińsko-mazurskie	87
4.15	Województwo wielkopolskie	90
4.16	Województwo zachodniopomorskie	93
	Spis tablic	97
	Spis rycin	99
	Załącznik – zestawienie województw i podregionów	101

1 Wstęp

Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (IBnGR) podejmuje w niniejszym raporcie problem sukcesu rozwojowego polskich województw. Jest to, naszym zdaniem, stosunkowo słabo rozpoznany temat w polskiej literaturze przedmiotu, przyjmując jako kryterium sukcesu rozwojowego podejście całościowe, obejmujące zarówno aspekty ekonomiczne, jak i społeczne. Od reformy administracyjnej, która powołała do życia nowe województwa minęło już kilka lat. W 2006 roku będą miały miejsce wybory samorządowe, w czasie których wypowiedane będą, głównie przez polityków, różnorodne oceny dotyczące sukcesu rozwojowego województw, służące walce wyborczej i najczęściej nie poparte rzetelną analizą.

Celem raportu jest próba skwantyfikowania sukcesu rozwojowego poszczególnych polskich województw w procesie transformacji ustrojowej i integracji z UE w latach 1999–2004. Ten przedział czasowy został wybrany świadomie, gdyż z jednej strony jest to początek funkcjonowania nowych województw, a z drugiej strony, z reguły, na roku 2004 kończy się dostępna statystyka publiczna. W ten sposób, nasze opracowanie obejmuje pierwszy etap członkostwa polskich województw w UE jedynie fragmentarycznie.

Prowadzone dotychczas badania, dotyczące zaawansowania procesów rozwoju społeczno-gospodarczego w polskich regionach nie wprowadziły pojęcia „sukcesu rozwojowego”. Skupiały się one raczej na analizie zróżnicowania przestrzennego poszczególnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego. W niektórych przypadkach formułowane były pewne oceny syntetyczne. W odniesieniu do zagadnień cząstkowych nawiązywano czasami do pojęcia sukcesu, operując terminami takimi jak „lokomotywy rozwoju” czy „liderzy transformacji”. Celem niniejszego projektu jest sformułowanie syntetycznej oceny postępów w rozwoju społeczno-gospodarczym w oparciu o analizę procesów, mających kluczowe znaczenie dla tego rozwoju w warunkach transformacji ustrojowej i integracji

europejskiej. Badanie skupia się więc na ocenie zmian, jakie miały miejsce w regionach, a nie stanu, do którego doprowadziły.

Rankingi „dynamiki rozwojowej” czy „sukcesu rozwojowego” są kategorią stosunkowo nową. W przeszłości IBnGR podejmował wycinkowo tę tematykę, szczególnie w serii „Polska Regionów”¹. W ostatnich kilku latach pojawiły się również nowe koncepcje metodyczne takich rankingów oraz prace o charakterze teoretycznym². Nie dotyczyły one jednak bezpośrednio i kompleksowo Polski. Stały się one dla nas inspiracją do podjęcia nowatorskiego badania.

Zasadniczo, zakres przestrzenny projektu obejmuje Polskę w podziale na 16 województw. Jednak z uwagi na fakt, że województwa są jednostkami silnie wewnątrznie zróżnicowanymi, analizie poddane zostały również podregiony. Możemy mieć bowiem do czynienia z sytuacją, w której sukces rozwojowy osiągnął tylko jeden podregion, podczas gdy pozostałe cechowała stagnacja. W tym układzie przeciętna miara sukcesu w skali województwa miałaby jedynie charakter czysto statystyczny i prowadziłaby do błędnej interpretacji.

¹ Np. P. Swianiewicz, W. Dziemianowicz, M. Mackiewicz, Sprawność instytucjonalna administracji samorządowej w Polsce – zróżnicowanie regionalne. Polska Regionów nr 16, IBnGR, 2000. Niektóre elementy oceny rozwoju regionów były zawarte również w raporcie „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2005, IBnGR, Gdańsk 2005.

² Por. następujące prace:

1. S. Brakman, H. Garretsen, J. Gorter, A v.d. Horst, M. Schramm, *New Economic Geography, Empirics, and Regional Policy*, CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, The Hague 2005.
2. R. L. Martin, *A Study on the Factors of Regional Competitiveness*, Cambridge Econometrics, University of Cambridge, Ecorys-NEI.
3. Bertelsmann Stiftung, *Die Bundesländer im Standortwettbewerb*, Gütersloh 2001.
4. *Zukunftsatlas 2004*, Wachstumscluster, Hotspots und stille Stars, Prognos AG, 2004.
5. *Prognos Zukunftsatlas 2006 – Branchen im Fokus*, Prognos 2006.
6. *Bundesländer-Ranking. Bundesländer im Vergleich: Wer wirtschaftet am besten?* IW Consult GmbH, Köln 2005.
7. K. Gawlikowska-Hückel, *Procesy rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej. Konwergencja czy polaryzacja?* Gdańsk 2002.

W wyniku prowadzonej analizy ostatecznym produktem jest ranking sukcesu rozwojowego polskich województw w latach 1999–2004 w zdefiniowanym przez nas kształcie, obejmującym komponent zarówno ekonomiczny, jak i społeczny. Oznacza to, że na jego czele znajdują się województwa, które w wymienionych latach odnotowały najwyższą dynamikę rozwojową, zdefiniowaną przez nas przy pomocy prawie 77 wskaźników, a nie najwyższy stan tak zdefiniowanego rozwoju.

Raport został opatrzony przykładami sukcesów w realizacji przedsięwzięć o charakterze społeczno-gospodarczym. Podane w ramach przykłady przedsięwzięć w głównej mierze zainicjowano w badanym przez nas okresie 1999–2004, jednak, ze względu na ich wieloletni charakter, efekty tych działań będą nierzadko odczuwalne w dłuższym przedziale czasowym.

Spośród szesnastu Urzędów Marszałkowskich, do których skierowaliśmy naszą prośbę o nadesłanie materiałów, uzyskaliśmy dziesięć odpowiedzi. Urzędy przygotowały bardzo ciekawe i obszerne opisy różnorodnych inicjatyw, jednak ze względu na ograniczenia związane z objętością publikacji, mogliśmy wybrać tylko po jednym przykładzie. Niemniej chcemy bardzo gorąco podziękować wszystkim osobom, które pracowały nad przygotowaniem informacji dla naszej publikacji.

Niniejsze badanie zostało zrealizowane przez zespół autorski IBnGR. Powstało ono na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz Banku Gospodarstwa Krajowego. Konferencja i publikacja niniejszego raportu była możliwa dzięki współpracy IBnGR z Fundacją Konrada Adenauera. Autorzy składają niniejszym serdeczne podziękowania następującym osobom i instytucjom za wsparcie tego przedsięwzięcia:

- Pani Wiceprezes Irenie Herbst oraz Panu Dyrektorowi Markowi Szczepańskiemu z Banku Gospodarstwa Krajowego

- Pani Agnieszce Kapciak, Dyrektor Departamentu Polityki Regionalnej oraz Panu Romanowi Chmielewskiemu, Radcy Ministra w tymże Departamencie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego
- Panom: Stephan Raabe Dyrektorowi Fundacji Konrada Adenauera oraz Falk Altenberger z tejże Fundacji.

2 Założenia metodologiczne

Celem niniejszego opracowania jest ocena sukcesu rozwojowego polskich województw w okresie lat 1999–2004, a więc w okresie funkcjonowania nowego podziału administracyjnego kraju. Oprócz oceny przeprowadzonej w ujęciu województw, która jest podstawową częścią raportu, przedstawiono również wyniki analizy zróżnicowania wewnątrzwojewódzkiego – na poziomie podregionów.

Sukces rozwojowy zdefiniowany został nie w kategoriach osiągniętego stanu, a w kategoriach zmiany, jaka dokonała się w badanym okresie. Skalę sukcesu poszczególnych regionów obrazują wskaźniki dynamiki skonstruowane w oparciu o dane dla początkowego i końcowego przekroju czasowego. Podejście to pozwala na ocenę zmian, jakie dokonały się w regionach przy uwzględnieniu poziomu wyjściowego badanych zjawisk. Sukces rozwojowy jest więc tożsamy z dynamiką badanych zjawisk mierzoną indeksem dynamiki. Oprócz tego, że sukces rozwojowy rozumiany jest w kategoriach zmiany, jest postrzegany również kompleksowo, gdyż analizą dynamiki objęto pięć grup zagadnień stanowiących istotę rozwoju społeczno-gospodarczego: gospodarkę, infrastrukturę techniczną, kapitał ludzki, warunki życia i funkcjonowanie samorządów.

Jak już wspomniano, zasadniczą część raportu stanowi analiza sukcesu rozwojowego województw. Osiem lat istnienia województw w obecnym kształcie, a co ważniejsze istnienia samorządu wojewódzkiego, jest okresem, który pozwala na wstępne, kompleksowe opracowania uwzględniające dynamikę rozwoju społeczno-gospodarczego. Należy jednak podkreślić, że niniejszy raport nie jest oceną funkcjonowania samorządu szczebla wojewódzkiego. W zasadniczej części badania nie uwzględniono żadnych danych i informacji odnoszących się bezpośrednio do tego szczebla samorządu, mogących stanowić podstawę oceny jego działalności. W ograniczonym, z uwagi na dostępność danych, zakresie przeanalizowano jedynie podstawowe, finansowe aspekty funkcjonowania samorządów gminnych. Wyniki

niniejszego opracowania adresowane są jednak w dużej mierze właśnie do samorządów – mogą być pomocne w procesie programowania rozwoju regionalnego i lokalnego.

Oprócz oceny sukcesu rozwojowego na szczeblu województw, dokonano również pomocniczej oceny zróżnicowania w układzie podregionów. Pozwala ona na wskazanie, które obszary w poszczególnych województwach rozwijały się najbardziej dynamicznie. W tej części opracowania pominięto województwa: opolskie i świętokrzyskie, które jednocześnie, w całości są pojedynczymi podregionami oraz województwo śląskie – w trakcie badanego okresu w regionie tym zmieniono liczbę, a co za tym idzie i zasięg podregionów.

Jak już wspomniano zakres czasowy obejmuje okres lat 1999–2004. Z uwagi na zróżnicowaną dostępność i cykl ukazywania się poszczególnych danych, nie wszystkie zmienne dla roku początkowego i końcowego udało się zgromadzić właśnie dla dwóch wymienionych przekrojów czasowych. W pojedynczych przypadkach wykorzystano dane z sąsiednich lat, względem przekrojów czasowych 1999 i 2004.

Sukces rozwojowy nie jest postrzegany jedynie w kategoriach wzrostu gospodarczego. Pod uwagę wzięto również rozwój infrastruktury technicznej, kapitału ludzkiego, poprawę warunków życia i zmiany w funkcjonowaniu samorządów gminnych. Wybierając wymienione pięć grup wskaźników, dokonano jednocześnie gradacji znaczenia ich wpływu na kształtowanie sukcesu rozwojowego. Poszczególnym grupom wskaźników przyporządkowano wagi, które uwzględnione zostały w konstrukcji wskaźników sukcesu rozwojowego. W każdej z grup wskaźników wyróżniono również podgrupy składające się najczęściej z około trzech wskaźników podstawowych. Przykładowo w ramach grupy wskaźników „gospodarka” wyróżniono podgrupy: „dynamika PKB”, „dynamika wydajności pracy”, „dynamika napływu kapitału zagranicznego”, „dynamika struktury

gospodarki”, „dynamika aktywności zawodowej”, „dynamika warunków pracy”, „dynamika otoczenia biznesu”.

Tabl. 1. Grupy i podgrupy wskaźników oraz ich znaczenie w ocenie sukcesu rozwojowego województw

Grupy wskaźników dynamiki	Wagi	Podgrupy wskaźników dynamiki	Wagi
Gospodarka	40	Wartość PKB	15
		Wydajność pracy	5
		Napływ kapitału zagranicznego	5
		Struktura gospodarki	4
		Aktywność zawodowa	5
		Warunki pracy	3
		Otoczenie biznesu	3
Infrastruktura techniczna	10	Infrastruktura transportu	4
		Infrastruktura bytowa (komunalna)	3
		Infrastruktura ochrony środowiska	3
Kapitał ludzki	20	Przemiany demograficzne	2
		Poziom wiedzy	3
		Zdrowie	3
		Wykluczenie społeczne	3
		Poziom przedsiębiorczości	3
		Poziom aktywności społecznej	3
		Poziom przestępczości	3
Warunki życia	20	Zamożność gospodarstw domowych	4
		Warunki mieszkaniowe	4
		Wyposażenie gospodarstw domowych	2
		Infrastruktura szkolnictwa	2
		Infrastruktura ochrony zdrowia	2
		Infrastruktura kultury	2
		Infrastruktura bezpieczeństwa powszechnego	4
Funkcjonowanie samorządów	10	Funkcjonowanie samorządów gminnych	10

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Łącznie w celu oceny sukcesu rozwojowego w aspekcie gospodarczym posłużono się 18 wskaźnikami podstawowymi. Dla scharakteryzowania wszystkich pięciu aspektów wykorzystano łącznie 77 wskaźników podstawowych.

Tak szeroki zestaw wskaźników wykorzystano jedynie w ocenie sukcesu rozwojowego województw. W przypadku pomocniczej oceny jego wewnętrznego zróżnicowania w ujęciu podregionów wykorzystano znacznie mniej wskaźników – jedynie 35 zmiennych. Mniejsza liczba zastosowanych wskaźników wynikała z ograniczonej dostępności danych w ujęciu podregionów, jakie oferuje system statystyki publicznej.

Przygotowany zestaw 77 wskaźników stanowił podstawę obliczenia 25 cząstkowych wskaźników syntetycznych – po jednym dla każdej z podgrup. Wykorzystując nowe dane obliczono cząstkowe wskaźniki syntetyczne dla pięciu grup, a następnie, na ich podstawie, syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego. W procedurze obliczeń poszczególnych wskaźników wykorzystano więc metodę klasyfikacji pseudojednocechowej. Bezpośrednio konstrukcję wskaźników syntetycznych oparto na średniej ważonej. Do jej obliczenia wykorzystano wskaźniki podstawowe dynamiki w postaci standaryzowanej.

Na koniec warto podkreślić dwie kwestie. Pierwsza dotyczy relacji sukcesu rozumianego jako dynamika a wzrostu wartości poszczególnych wskaźników. Otóż w zdecydowanej większości analizowanych wskaźników odnotowano realny przyrost ich wartości w skali kraju, jak i wszystkich województw. W takim wypadku za sukces rozwojowy danego województwa uznawano wzrost wyższy do przeciętnej dla wszystkich województw. Były jednak i takie wskaźniki jak np. frekwencja wyborcza, której poziom, w badanym okresie spadł we wszystkich regionach. W tej sytuacji za sukces uznawano spadek niższy od przeciętnej notowanej we wszystkich województwach.

Druga kwestia odnosi się do relacji pomiędzy dynamiką rozwoju a zmianami wartości poszczególnych wskaźników w układzie przestrzennym. Wysoka dynamika odnotowana w większości województw o niskim poziomie analizowanych wskaźników nie oznacza automatycznie, zmniejszenia dystansu, jaki dzieli te regiony względem województw w wysokim poziomie rozwoju. Należy pamiętać, że 2 proc. wartości dynamiki osiągniętej z poziomu hipotetycznych 100 pkt. rozwoju społeczno-gospodarczego, w kategorii przyrostu bezwzględnego znaczy więcej, niż 3 proc. dynamiki osiągnięte z poziomu 50 hipotetycznych pkt. rozwoju. Może zatem mieć miejsce sytuacja w której region o niskim poziomie rozwoju cechował się wyższą dynamiką, a mimo to różnica pomiędzy poziomem rozwoju tego regionu a województwa wysoko rozwiniętego, mierzona wartościami poszczególnych wskaźników wzrosła. Celem niniejszego raportu nie jest jednak analiza dywergencji lub konwergencji w rozwoju województw, a ukazanie zmian jakie zaszły w poszczególnych regionach w odniesieniu do poziomu wyjściowego. Takie ujęcie zapewnia możliwość porównania skali tych zmian pomiędzy województwami silnymi i słabymi.

3 Sukces rozwojowy w świetle wskaźników cząstkowych

3.1 Gospodarka

Zmiany gospodarcze uznano za najważniejszy wskaźnik cząstkowy, decydujący o sukcesie regionów. Najczęściej używanym miernikiem służącym ocenie ich zaawansowania jest dynamika PKB. Wskaźnik ten stanowi również powszechnie stosowaną miarę oszacowania tempa wzrostu gospodarczego, pokazującego zmianę zdolności wytwarzania towarów i usług na terenie danego kraju, obszaru czy regionu. Niemniej jednak, przygotowując niniejszy raport, zdecydowano się wykroczyć poza wąską analizę zmian PKB. Założono, iż dla pełniejszego opisu sukcesu rozwojowego regionów w zakresie gospodarki warto przeanalizować inne zmienne, w tym również składowe dynamiki produktu regionalnego brutto.

Ostatecznie przeanalizowano zmiany w zakresie poziomu PKB (wzrost gospodarczy), zmiany wydajności pracy, zmiany poziomu absorpcji kapitału zagranicznego (napływ kapitału zagranicznego), zmiany struktury gospodarki, aktywności zawodowej, warunków pracy i otoczeniu biznesu.

W czołówce skonstruowanego w ten sposób rankingu znalazły się województwa następujące województwa: mazowieckie, podkarpackie, małopolskie oraz śląskie.

Pierwszy z wymienionych regionów jest bezdyskusyjnym liderem. Mazowsze to region o zdecydowanie najwyższej dynamice produktu regionalnego brutto. To również województwo, charakteryzujące się najwyższymi zmianami w zakresie dostępności czynników produkcji. Należy tu przede wszystkim wymienić pierwszą pozycję regionu w zakresie wzrostu zasobów pracy oraz jeden z najwyższych wzrostów zaangażowania kapitału zagranicznego (3. lokata w rankingu cząstkowym). Na sukces w ramach pierwszej z opisywanych kategorii złożyła się, stymulowana wzrostem liczby aktywnych zawodowo, poprawa wskaźnika aktywności ekonomicznej ludności. O kształcie drugiej zaś, zdecydował silny

strumień napływu inwestycji zagranicznych, jak i pozytywne zmiany w zakresie liczby spółek oraz wielkości zatrudnienia, choć w tym akurat wypadku dodatnia dynamika notowana na Mazowszu była niższa od ogólnopolskiej.

Pozytywnie oceniono również zmiany w zakresie struktury gospodarki (trzecia lokata), wynikające w głównej mierze z kierunków zmian w strukturze wytwarzanej w województwie wartości dodanej. W zakresie pozostałych czynników, takich jak wzrost wydajności pracy oraz zmiana warunków prowadzenia działalności gospodarczej Mazowieckie uzyskało noty przeciętne.

W porównaniu do pozostałych województw zdecydowanie gorzej natomiast należy oceniać zmiany w zakresie warunków pracy. Niemniej jednak, mimo niższej od przeciętnej dynamiki również w tej kategorii w odnotowano poprawę.

Drugą pozycję w rankingu oceniającym zmiany gospodarcze zajęło województwo podkarpackie. To region o zdecydowanie niższym od Mazowieckiego poziomie rozwoju – obserwowane zmiany gospodarcze przyrównano więc do zdecydowanie niższego poziomu wyjściowego. Niemniej jednak powody tak wysokiego sklasyfikowania obydwu województw były bardzo podobne. Tak jak w wypadku Mazowieckiego wysokiej dynamice produktu regionalnego brutto (druga lokata pośród województw) towarzyszył wzrost wyposażenia w czynniki produkcji. Województwo odnotowało wyższą niż przeciętna poprawę w zakresie aktywności ekonomicznej ludności oraz wysoki wzrost zaangażowania kapitału zagranicznego (lider rankingu cząstkowego). O ile liczba spółek z jego udziałem nie zwiększyła się znacząco, o tyle zanotowano zdecydowany wzrost zarówno zainwestowanych środków, jak i liczby zatrudnionych. Pozytywnie, choć niejednoznacznie należy również oceniać kierunki zmian w zakresie struktury gospodarczej. Podkarpackie charakteryzuje się bowiem jedną z najwyższych spośród odnotowanych we wszystkich województwach dynamik wartości dodanej wytworzonej w usługach. W rezultacie w zakresie dynamiki zmian struktury gospodarki województwo uplasowało się na czwartej pozycji w rankingu regionalnym. Co do pozostałych

klasyfikacji częściowych województwo lokowało się z reguły w pobliżu lub nieco poniżej średniej ogólnopolskiej.

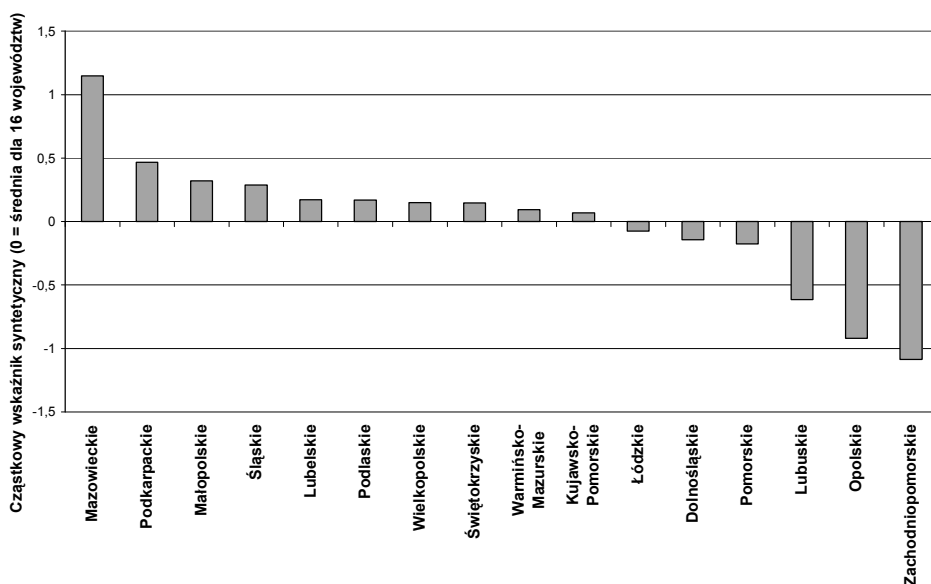
Na trzeciej pozycji w rankingu sukcesu gospodarczego uplasowało się Małopolskie, a tuż za nim województwo śląskie. Syntetyczny miernik wzrostu gospodarczego w postaci dynamiki PKB uplasował regiony na dziewiątej (Małopolskie) oraz ósmej (Śląskie) pozycji. Sąsiedztwo w klasyfikacji nie oznacza jednak podobieństwa w zakresie czynników decydujących o sukcesie. O ile w wypadku Małopolski istotną rolę odegrał wzrost aktywności zawodowej, poprawa warunków pracy oraz korzystne zmiany w strukturze gospodarki (za sprawą najwyższej w kraju dynamiki wartości dodanej wytworzonej w usługach), o tyle cechą wyróżniającą Śląskie była wysoka dynamika absorpcji kapitału zagranicznego (druga lokata w częściowym rankingu regionów), jak również znacząca poprawa w zakresie wydajności pracy, w tym w szczególności wysokiej poprawy produktywności pracy w przemyśle.

Za sprawą wysokiej dynamiki pracujących w sekcjach J i K oraz wzrostu zaangażowania w działalność badawczo-rozwojową (w tym w szczególności wysokiej dynamiki nakładów na B+R) Małopolska stała się liderem w zakresie poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej (otoczenie biznesu). Niemniej jednak prezentowany przez pryzmat wskaźników, opisujących sukces gospodarczy, obraz województwa jest dość wyważony. Pomijając klasyfikację dynamiki PKB województwo z reguły plasuje się w pierwszej piątce regionów w rankingach częściowych.

Z kolei oceny uzyskiwane w rankingach częściowych Śląskiego są zdecydowanie bardziej zróżnicowane. Obok czołowych lokat zajmowanych w rankingach klasyfikujących województwa z punktu widzenia zmian w wydajności pracy, napływu kapitału zagranicznego, zmian warunków pracy oraz otoczenia biznesu, region uzyskał niskie noty ze względu na kierunki i zakres zmian struktury gospodarczej (12. lokata) oraz pod względem oceny aktywności zawodowej. W zakresie ostatniego z omawianych wskaźników dzięki wysokiej dynamice biernych

zawodowo oraz przyrostowi osób bezrobotnych województwo uplasowało się na ostatniej 16. pozycji.

Ryc. 1. Częstkowy wskaźnik syntetyczny dynamiki rozwoju gospodarki

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Spośród 16 województw najgorzej oceniono następujące regiony: Lubuskie, Opolskie i Zachodniopomorskie. O niskiej 14. pozycji Lubuskiego zadecydowały zmiany tak w nakładach jak i efektach gospodarowania. Opisywane województwo odnotowało jedną z najniższych dynamik produktu krajowego brutto (14. lokata w rankingu częstkowym). Nieco lepiej oceniono zmiany w zakresie struktury gospodarczej. Jednak za sprawą ujemnej, niższej od ogólnopolskiej dynamiki zatrudnienia w rolnictwie oraz również niższej od przeciętnej krajowej dynamiki wartości dodanej wytworzonej w usługach województwo uzyskało 13. lokatę w rankingu częstkowym. Podobną notę przyznano w zakresie dynamiki wydajności pracy oraz absorpcji strumienia inwestycji zagranicznych.

Za atut województwa można natomiast uznać zmiany związane z podażą (aktywność zawodowa) i warunkami pracy, jak również zmianami w zakresie otoczenia biznesu. Szósta lokata w rankingu aktywności zawodowej jest w głównej mierze efektem niższego od ogólnopolskiego, wyrażonego w procentach przyrostu osób biernych zawodowo.

Województwo opolskie zajęło przedostatnią lokatę w rankingu klasyfikującym polskie województwa ze względu na dynamikę gospodarki. Niskiemu, plasującemu region na 15. pozycji wzrostowi regionalnego produktu brutto towarzyszyły, stosunkowo słabiej niż zarysowane w pozostałych województwach, zmiany w zakresie czynników, efektywności produkcji oraz otoczenia biznesu. Spośród generalnie niskich not, jakie uzyskało Opolskie w rankingach szczegółowych wyróżnia się ocena dynamiki wydajności pracy. Dzięki wyższej niż przeciętna ogólnopolska zmianie produktywności tego zasobu tak w przemyśle jak i w usługach rynkowych Opolskie zajęło trzecią lokatę w rankingu częściowym. Co do zmiany podaży pracy, województwo oceniono umiarkowanie, klasyfikując je na ósmej pozycji. Zdecydowanie najgorszą notę przyznano oceniając zmianę zaangażowania inwestorów zagranicznych. Niższej od ogólnopolskiej, dodatniej dynamice wartości zainwestowanego kapitału towarzyszył spadek tak liczby spółek jak i przede wszystkim liczby miejsc pracy.

Na ostatniej pozycji w rankingu uplasowało się Zachodniopomorskie. Województwo oceniono najgorzej pod względem dynamiki PKB, zmian w warunkach pracy oraz rozwoju otoczenia biznesu. Zachodniopomorskie wraz z Opolskim to jedyne województwa, w których w badanym okresie odnotowano wzrost odsetka pracujących w warunkach zagrożenia.

Jedynym rankingiem częściowym plasującym region wśród czterech najlepszych województw okazała się klasyfikacja uwzględniająca tempo zmian w zakresie wydajności pracy. Zachodniopomorskie cechowało się, bowiem najwyższą dynamiką produktywności pracy w usługach rynkowych. Wśród not wyróżniła się ponadto

ocena zmiany zaangażowania kapitału zagranicznego. Region wyprzedzając ósme – Łódzkie oraz dziewiąte – Pomorskie uplasował się na dziesiątej pozycji. W pozostałych rankingach województwo lokowało na pozycjach od 13. do 15.

3.2 Infrastruktura techniczna

Lata 1999–2004 to okres związany z przygotowaniem do akcesji do Unii Europejskiej. Dostępność funduszy przedakcesyjnych przeznaczonych na rozwój infrastruktury transportu oraz ochrony środowiska rozszerzyła możliwości w zakresie finansowania nowych inwestycji. Jednak dynamika zmian w zakresie infrastruktury transportowej rozczarowuje. Zmiana dostępności transportowej polskich województw wyrażonej przyrostem długości dróg szybkiego ruchu, zmodernizowanych linii kolejowych okazała się niższą niż u korzystających z podobnych możliwości naszych południowych sąsiadów.

Przechodząc na poziom regionalny, w związku z centralnym wydatkowaniem większości środków trudno oceniać zmiany w wyposażeniu w infrastrukturę województw w kategorii sukcesu, bądź też porażki. Tym bardziej, że zakres zmian, jest częstokroć nieznaczny. Zdecydowanie lepiej posługiwać się terminami poprawy, pogorszenia w wyposażeniu w infrastrukturę przyczyniającą się do zmian w warunkach życia mieszkańców. Te zaś są kształtowane zarówno przez zmiany w infrastrukturze drogowej jak również ochrony środowiska. Konstruując klasyfikację zmian infrastrukturalnych uwzględniono zmiany zachodzące w zakresie trzech obszarów: infrastruktury komunikacyjnej, infrastruktury bytowej oraz infrastruktury ochrony środowiska.

Na czołowych pozycjach rankingu zmian infrastrukturalnych uplasowały się województwa Polski: Świętokrzyskie, Podkarpackie, Kujawsko-pomorskie. Liderem klasyfikacji zostało Świętokrzyskie notujące pozytywne zmiany w zakresie tak infrastruktury drogowej, bytowej (komunalnej) jak i środowiska. W żadnym z analizowanych obszarów region nie uplasował się na pozycji lidera, jednak wysokie

– odpowiednio trzecia, piąta oraz druga lokaty wskazują na kompleksową poprawę infrastruktury technicznej regionu. O ile województwo zanotowało wyższy od ogólnopolskiego wzrost gęstości dróg o nawierzchni twardej, o tyle długość dróg dwujezdniowych oraz o nawierzchni ulepszonej przyrastała wolniej niż przeciętnie w kraju. Dynamicznie rozbudowywano sieć kanalizacyjną oraz wodociągową. Wskaźnikiem cząstkowym, charakteryzującym się ujemną dynamiką okazała się natomiast kubatura budynków ogrzewanych centralnie. Mimo to, Świętokrzyskie pod względem poprawy infrastruktury bytowej (komunalnej) uplasowało się na piątej pozycji. Rolę wicelidera rankingu w zakresie infrastruktury ochrony środowiska opisujące województwo zawdzięcza zaś wzrostowi odsetka obszarów chronionych oraz odsetka ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków.

Na drugiej pozycji rankingu regionów uplasowało się województwo podkarpackie. Podobnie jak w wypadku Świętokrzyskiego, w żadnej z klasyfikacji cząstkowych województwo nie zostało ułokowane niżej niż na piątej pozycji. Szczególnie wysoką – drugą lokatę Podkarpacie uzyskało w zakresie rozwoju infrastruktury transportu. Najwyższym tempem rozwoju cechowała się gęstość dróg publicznych dwujezdniowych. Ich długość w roku 2004 ponad sześciokrotnie przekraczała stan bazowy (z roku 1999). Niemal równie szybko rozbudowywano sieć kanalizacyjną. Dynamika wskaźnika, będąc najwyższą pośród województw, niemal trzykrotnie przekraczała średnią krajową. Lepsze od przeciętnych postępy zanotowano również pod względem rozbudowy sieci wodociągowej oraz kubatury budynków ogrzewanych centralnie. W efekcie w rankingu cząstkowym klasyfikującym województwa ze względu na zmiany w zakresie infrastruktury bytowej Podkarpacie uplasowało się na pozycji wicelidera.

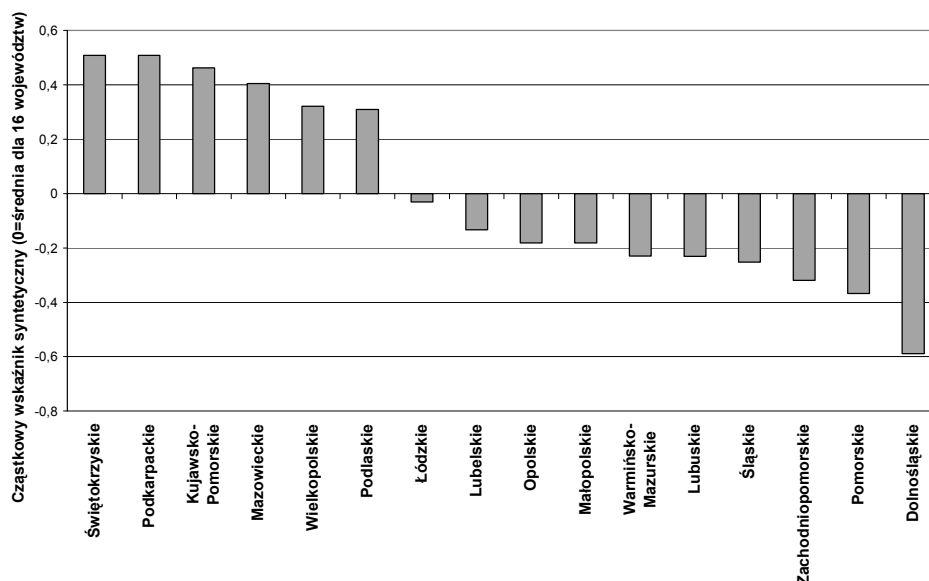
Czynnikiem dynamizującym zmiany w zakresie infrastruktury technicznej jest poprawa w ochronie środowiska. Świętokrzyskie cechuje najwyższy w kraju przyrost udziału ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków oraz wiążący się z nim

dynamiczny spadek ilości ścieków nieoczyszczonych, odprowadzanych do wód lub ziemi. Rezultatem jest wysoka trzecia lokata w klasyfikacji częściowej.

Tuż za świętokrzyskim i podkarpackim uplasowało się województwo kujawsko-pomorskie. O ile w opisanych powyżej województwach poprawa miała charakter kompleksowy – następowała w zakresie każdej z analizowanych kategorii, o tyle zmiany notowane w opisywanym województwie były bardziej zróżnicowane. Zdecydowany sukces region odnotował w zakresie infrastruktury ochrony środowiska. O pierwszej pozycji w rankingu częściowym zdecydował zarówno przyrost powierzchni terenów chronionych, jak i zdecydowanie wyższy niż przeciętnie w kraju przyrost odsetka populacji województwa obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków. Z kolei w zakresie poprawy infrastruktury komunikacyjnej za sprawą przeciętnego przyrostu długości dróg publicznych (tak o nawierzchni twardej jak i ulepszonej) województwo zajęło szóstą lokatę. Najgorzej oceniono opisywany region ze względu na zmiany w infrastrukturze bytowej (komunalne). Należy tu jednak zaznaczyć, że mimo 10. pozycji w rankingu częściowym każda z analizowanych i uwzględnionych cech zanotowała w badanym okresie dodatnią dynamikę. Inaczej mówiąc, w zakresie wyposażenia w składniki infrastruktury komunalnej zanotowano poprawę, choć tempo zmian było niższe niż w większości pozostałych województw.

Na czwartej pozycji sklasyfikowano województwo mazowieckie. Podobnie jak w przypadku świętokrzyskiego i Podkarpackiego cechą charakterystyczną Mazowsza była poprawa każdego z analizowanych wskaźników. Ostatecznie Mazowieckie zostało sklasyfikowane na czwartym miejscu w zakresie poprawy infrastruktury transportu, trzecim pod względem poprawy infrastruktury komunalnej i najgorszym w rankingach częściowych – szóstym pod względem tempa rozwoju infrastruktury środowiska.

Ryc. 2. Częstkowy wskaźnik syntetyczny dynamiki rozwoju infrastruktury

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Do najslabiej ocenionych województw zaliczono regiony położone wzdłuż zachodniej granicy Polski. Wyjątkiem jest sklasyfikowane na przedostatniej pozycji Pomorskie.

Przyczyną słabej noty sklasyfikowanego na 13. pozycji województwa śląskiego była ocena zmian w zakresie infrastruktury komunalnej. Co ciekawe, dynamika każdej z analizowanych cech, na których oparto ranking szczegółowy jest dodatnia. Tak jak w wypadku województw o słabo rozwiniętej infrastrukturze, w wypadku Śląskiego zadziałał efekt bazy. Województwo to bowiem należało do regionów najlepiej wyposażonych w elementy tworzące infrastrukturę bytową. Tym samym na poprawę pozostało niewiele miejsca. Śląskie nadal charakteryzuje się dwukrotnie większą gęstością sieci kanalizacyjnej czy wodociągowej od województw przodujących w rankingach dynamiki.

Z kolei pod względem poprawy infrastruktury transportu oraz ochrony środowiska Śląsk sklasyfikowano odpowiednio na siódmej oraz dziewiątej pozycji. Jediną z cech, wpływającą na lokatę w obydwu rankingach szczegółowych, charakteryzującą się ujemną dynamiką okazał się procentowy przyrost odsetka obszarów chronionych.

W wypadku Zachodniopomorskiego, sklasyfikowanego na 14. miejscu rankingu zmian infrastrukturalnych, hamulcem okazało się tempo poprawy wyposażenia województwa tak w infrastrukturę drogową, jak i komunalną. W pierwszym z wymienionych rankingów o 15. pozycji regionu zdecydowała niższa od ogólnopolskiej dynamika w zakresie każdej z analizowanych cech. W wypadku gęstości dróg publicznych o twardej nawierzchni zanotowano nawet spadek wartości wskaźnika (dynamika mniejsza od 100). Z kolei w zakresie infrastruktury bytowej (komunalnej) dodatnie tempo zmian za wyjątkiem kubatury budynków ogrzewanych centralnie było niższe od ogólnopolskiego. W efekcie Zachodniopomorskie uplasowało się na 13. pozycji w rankingu częściowym.

Stosunkowo najlepiej natomiast oceniono zmiany związane z ochroną środowiska. Ósmą lokatę opisujące województwo zawdzięcza w znacznej mierze spadkowi ilości ścieków nieczyszczonych odprowadzanych do wód lub ziemi.

Na przedostatniej pozycji w rankingu infrastruktury technicznej uplasowało się Pomorskie. Województwo cechowało się najniższą dynamiką poprawy infrastruktury transportu. Nieco lepiej (na 12. pozycji) oszacowano zmiany w zakresie infrastruktury ochrony środowiska. Pomorskie ułożyło się najwyżej w zakresie zmian w infrastrukturze bytowej (ósma lokata).

Zdecydowanie najniższą notę oceniającą rozwój infrastrukturalny otrzymało Dolnośląskie. Zmiany w zakresie infrastruktury transportu, bytowej oraz ochrony środowiska uplasowały województwo na odpowiednio 14., 15. oraz 14. miejscu w poszczególnych klasyfikacjach częściowych. Wśród wszystkich rozważanych cech wyższym od ogólnopolskiego tempem wzrostu charakteryzowała się gęstość dróg

dwujęzdnioowych. Notowana dynamika, należąc do najwyższych wśród województw, oznacza ponad dwukrotne zwiększenie długości tego typu tras.

3.3 Kapitał ludzki

Ważnym wymiarem sukcesu rozwojowego województw, obok zmian w poziomie rozwoju gospodarczego i wyposażenia w infrastrukturę techniczną, są zmiany jakie zaszły w sferze kapitału ludzkiego. Znaczenie tych czynników w budowaniu sukcesu rozwojowego wynika przynajmniej z dwóch przesłanek. Po pierwsze, gospodarka, która w coraz większym stopniu opiera się na usługach, w szczególności zaś na usługach wyższego rzędu, wymaga odpowiednio przygotowanej kadry pracowniczej. Nie chodzi tu jedynie o formalny poziom wykształcenia i wynikający z niego zasób wiedzy, ale również o umiejętności praktycznego jej zastosowania, nawyki permanentnego uczenia się, umiejętności pracy zespołowej, komunikowania się, czy po prostu kultury osobistej. Jakość kapitału ludzkiego jest więc decydującym czynnikiem rozwoju gospodarki opartej na usługach. Staje się ona zatem czynnikiem koniecznym dla osiągnięcia sukcesu gospodarczego. Po drugie, pozytywne zmiany w zakresie kapitału ludzkiego również same w sobie należy uznać za sukces rozwojowy. Kapitał ludzki, w przeciwieństwie do finansowego, jest mało mobilny – szczególnie w przypadku Polski. Poza tym podniesienie jego jakości wymaga działań długofalowych (czas potrzebny na kształcenie) i wielopłaszczyznowych (oświata, ochrona zdrowia, kultura, rekreacja). Osiągnięcie sukcesu na tym polu wymusza więc mobilizację wszystkich zasobów regionu i umiejętną koordynację działań rozwojowych.

W niniejszym opracowaniu, analizując zmiany w zakresie kapitału ludzkiego, po uwagę wzięto przemiany demograficzne, zmiany poziomu wiedzy, stanu zdrowia,

zakresu wykluczenia społecznego, przedsiębiorczości, aktywności społecznej i przestępczości³.

W grupie regionów o najbardziej zaawansowanych zmianach w zakresie kapitału ludzkiego opisanego wyżej przedstawionymi wskaźnikami znalazły się cztery województwa środkowej i południowej Polski: mazowieckie, świętokrzyskie, łódzkie i małopolskie.

Liderem zmian w zakresie kapitału ludzkiego okazało się województwo mazowieckie. Swoją sukces zawdzięcza ono najkorzystniejszemu, w porównaniu do innych regionów, zmianom demograficznym, bardzo wysokiej dynamice aktywności społecznej, znaczącej poprawie poziomu wiedzy, zdrowia i niskiej dynamice przestępczości. Bardzo korzystne zmiany demograficzne związane były z rosnącym, dodatnim saldem migracji krajowych jak i zagranicznych, stosunkowo szybko rosnącą przeciętną długością życia, a także wynikały ze spowolnienia, względem innych regionów, negatywnych procesów takich jak spadek liczby urodzeń i starzenie się społeczeństwa.

Drugie miejsce w zakresie zmian w kapitale ludzkim zajęło województwo świętokrzyskie. O sukcesie tego regionu zadecydowała przede wszystkim najwyższa w kraju dynamika aktywności społecznej, a także bardzo wyraźna poprawa poziomu wiedzy, względne ograniczenie wzrostu skali wykluczenia społecznego oraz stosunkowo korzystne, jak na polskie warunki, zmiany w zakresie sytuacji demograficznej.

Na trzecim miejscu uplasowało się województwo łódzkie. Sukces, jaki odniósł ten region był rezultatem największych w kraju pozytywnych zmian w zakresie poziomu wiedzy, względnej poprawy sytuacji demograficznej i zdrowotnej. Zaobserwowane

³ Przyjęty zakres analizy kapitału ludzkiego jest zmodyfikowaną wersją propozycji przedstawionej przez: Czyżewski A. B., Górlaczyk-Modzelewska M., Saganowska E., Wojciechowska M., 2001, Regionalne zróżnicowanie kapitału ludzkiego w Polsce, *Studia i Prace ZBSE*, zeszyt 277, GUS, Warszawa.

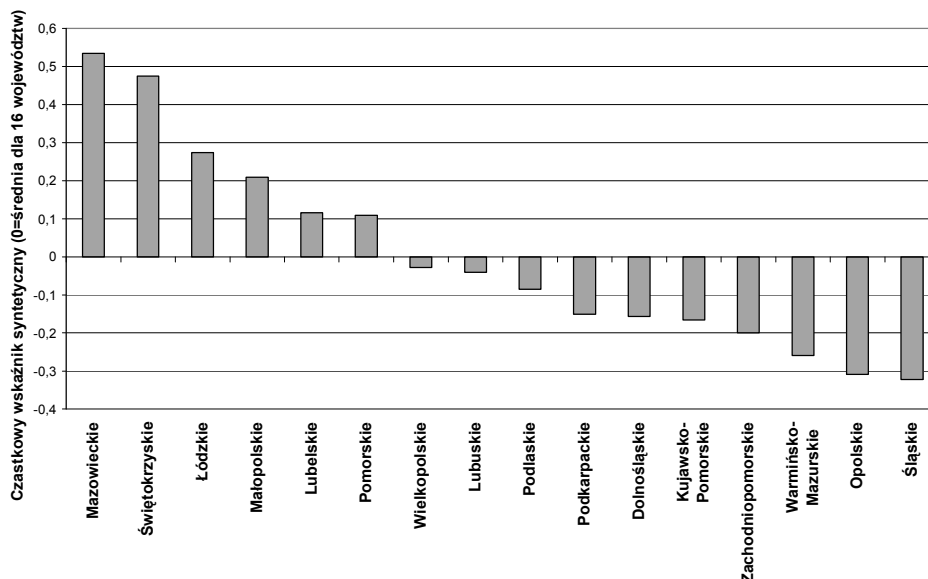

przekształcenia wiązać można z restrukturyzacją gospodarki regionu polegającą na ograniczeniu roli tradycyjnych branż przemysłu i rozwoju sektora usługowego. Jednym z warunków koniecznych udanej restrukturyzacji było zapewnienie podaży lepiej wykwalifikowanych pracowników. W badanym okresie odnotowano w regionie nie tylko ponadprzeciętny przyrost liczby osób z wyższym wykształceniem, ale także wyraźny spadek wczesnej umieralności mężczyzn – wskaźnik ten pośrednio sygnalizuje wzrost poziomu wiedzy funkcjonalnej, a więc nie tylko nabytej ale również stosowanej w życiu codziennym⁴.

Czwartą lokatę pod względem zmian w kapitale ludzkim zajęło województwo małopolskie. Region ten okazał się liderem w zakresie poprawy sytuacji zdrowotnej. W badanym okresie odnotowano ponadprzeciętny spadek poziomu zgonów niemowląt, zgonów z powodu chorób układu krążenia, a przede wszystkim z powodu nowotworów. Odnotowano także ponadprzeciętny spadek liczby osób niepełnosprawnych. Omawiane województwo pozytywnie wyróżniało się również ponadprzeciętną dynamiką poziomu wiedzy jak i stosunkowo wolnym tempem wzrostu grupy wykluczonych społecznie.

Wśród czterech regionów, w których odnotowano najmniejsze postępy w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego znalazły się województwa: zachodniopomorskie, warmińsko-mazurskie, opolskie i śląskie.

⁴ Taka interpretacja tego wskaźnika przedstawiona została w: Czyżewski A. B., Górlaczyk-Modzelewska M., Saganowska E., Wojciechowska M., 2001, Regionalne zróżnicowanie kapitału ludzkiego w Polsce, Studia i Prace ZBSE, zeszyt 277, GUS, Warszawa.

Ryc. 3. Częstkowy wskaźnik syntetyczny dynamiki rozwoju kapitału ludzkiego

Źródło: Opracowanie IBnGR.

O niskim tempie rozwoju kapitału ludzkiego w województwie zachodniopomorskim zadecydowały dwa czynniki – rozszerzająca się zdecydowanie szybciej niż w innych regionach sfera wykluczenia społecznego oraz niekorzystne zmiany w zakresie poziomu wiedzy. Co prawda odsetek osób z wyższym wykształceniem rósł nieznacznie szybciej niż przeciętnie w Polsce, jednak wzrostowi temu towarzyszył wyraźny spadek liczby osób korzystających z bibliotek oraz niższy od przeciętnej wzrost średniej długości życia mężczyzn świadczący o deficycie wiedzy funkcjonalnej.

Tempo rozwoju kapitału ludzkiego w województwie warmińsko-mazurskim było niskie we wszystkich badanych aspektach. Region cechował się najniższą dynamiką aktywności społecznej. Mimo, że liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych rosła szybko, to w takich aspektach jak odsetek osób deklarujących

członkostwo w ich strukturach, czy frekwencja w wyborach do Sejmu, odnotowano regres większy niż w innych regionach kraju. Na tym tle bardzo małe postępy zaobserwowano także w zakresie podniesienia poziomu wiedzy i poprawy stanu zdrowia.

W przypadku województwa opolskiego czynnikami hamującymi rozwój kapitału ludzkiego był powolny rozwój przedsiębiorczości i niekorzystne zmiany demograficzne. W badanym okresie zmniejszyła się liczba mikroprzedsiębiorstw. Spadł także udział pracujących w tego typu firmach. Szybsze, niż w innych regionach pogarszanie się sytuacji demograficznej związane było z szybko malejącą przyrostem naturalnym i dynamicznie rosnącym odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym.

Najniższą dynamiką zmian w zakresie jakości kapitału ludzkiego cechowało się województwo śląskie. Był to przede wszystkim efekt bardzo szybko poszerzającej się sfery wykluczenia społecznego oraz rosnącej powoli aktywności społecznej. W omawianym regionie odnotowano największą dynamikę udziału długookresowo bezrobotnych, a także bardzo wysoką dynamikę wzrostu liczby korzystających z opieki społecznej. Ograniczony wzrost aktywności społecznej był związany z wolno przyrastającą liczbą fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, które stwarzają ramy do tego typu działalności. W innych aspektach kapitału ludzkiego województwo śląskie również cechowało się raczej niewielką dynamiką. Wyjątkami były jedynie większe od przeciętnej zmiany w poziomie wiedzy i przedsiębiorczości.

3.4 Warunki życia

Miarą sukcesu rozwojowego województw jest poprawa warunków życia mieszkańców. Zagadnienie to można analizować w dwojaki sposób. Z jednej strony, dobre warunki życia mieszkańców świadczą same w sobie o sukcesie rozwojowym regionu. Z drugiej, mogą stanowić szansę dla rozwoju, bo tam, gdzie się dobrze żyje, tam warto się osiedlać i inwestować, co z kolei w dalszym etapie znajduje

przełożenie na sukces czysto ekonomiczny. Warunki życia, obok możliwości zatrudnienia, stanowią główną przesłankę dla decyzji o migracji – mogą być zatem bodźcem dla napływu ludności (co dalej znajduje przełożenie we wzroście w sensie ekonomicznym) bądź emigracji. Dobre warunki życia są także coraz częściej uwzględniane przy wyborze lokalizacji dla inwestycji zagranicznych. Obecność firm z udziałem kapitału zagranicznego, z kolei, korzystnie wpływa na tworzenie nowych miejsc pracy, wprowadzanie nowych technologii czy metod zarządzania. W badaniach ankietowych przeprowadzonych przez IBnGR inwestorzy, szczególnie z branż wysokotechnologicznych, wskazywali, iż jednym z najważniejszych czynników, obok dostępności wykwalifikowanej siły roboczej, są warunki życia. Im lepsze są warunki życia, tym wyższy jest poziom zadowolenia ogólnego.

W badaniu zmian warunków życia ludności uwzględniono zamożność gospodarstw domowych, warunki mieszkaniowe, wyposażenie gospodarstw domowych, infrastrukturę szkolnictwa, służby zdrowia, kultury oraz bezpieczeństwa. Wskaźniki te obejmują obiektywną sferę satysfakcji, dotyczą pewnego poziomu czy standardu życia, warunków ekonomicznych. Uzupełnieniem tego są kwestie związane ze sferą uczuciową (rodzinną), sferą integracji w społeczeństwie czy satysfakcją ze stanu zdrowia.⁵

Wśród regionów o najwyższych zmianach w zakresie warunków życia mieszkańców znalazły się cztery województwa Polski północnej i środkowej: pomorskie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie i wielkopolskie.

Liderem zmian w zakresie warunków życia okazało się województwo pomorskie. Swój sukces zawdzięcza ono bardzo dużym zmianom w zakresie zamożności gospodarstw domowych, najwyższej dynamice zasobów mieszkaniowych, jednej z najwyższych zmian w wyposażeniu gospodarstw domowych, bardzo wysokiej dynamice infrastruktury kultury oraz bardzo wysokiej dynamice wykrywalności

⁵ Szerzej na ten temat: A. Hildebrandt, Czy Europejczycy są szczęśliwi?, Wspólnoty Europejskie, nr 10/2004, Warszawa.

przestępstw. Pozytywne zmiany w zasobach mieszkaniowych są odzwierciedleniem głównie bardzo wysokiej dynamiki liczby mieszkań oddanych do użytku oraz stosunkowo wysokiej dynamiki wydatków majątkowych z budżetów gminnych na gospodarkę mieszkaniową. Dynamiczne zmiany w zakresie zamożności gospodarstw domowych wynikają z najwyższej w kraju dynamiki przeciętnego wynagrodzenia brutto. Poprawa w zakresie wyposażenia gospodarstw domowych to rezultat m.in. najwyższego w kraju przyrostu gospodarstw domowych wyposażonych w samochód. Warto też odnotować najwyższy w kraju przyrost liczby miejsc w kinach stałych, bardzo wysoką dynamikę imprez kulturalnych oraz najwyższą w kraju dynamikę wykrywalności przestępstw.

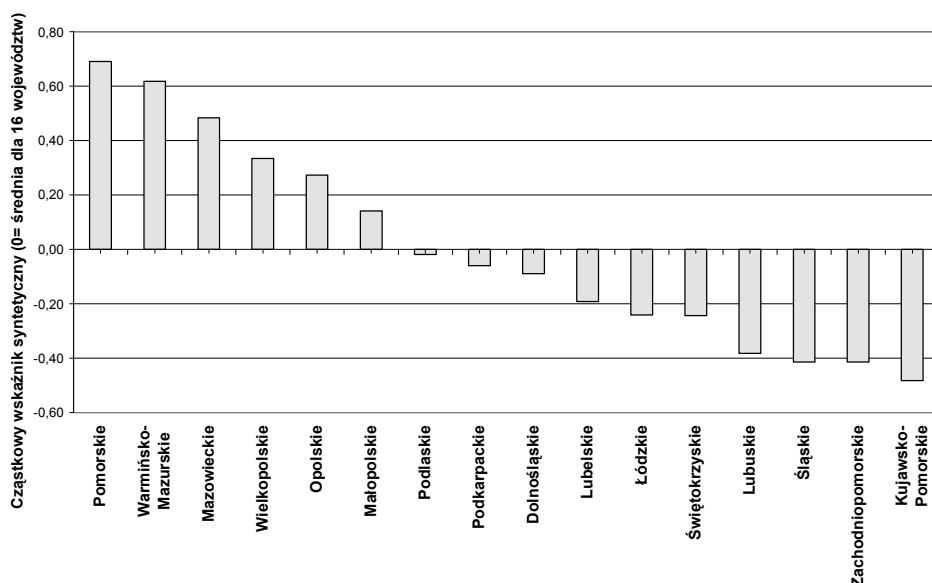
Na drugim miejscu w zakresie zmian warunków życia uplasowało się województwo warmińsko-mazurskie. O sukcesie rozwojowym tego regionu zdecydowała przede wszystkim bardzo wysoka dynamika zamożności gospodarstw domowych, jedna z najwyższych dynamika zasobów mieszkaniowych, najwyższa zmiana wyposażenia gospodarstw domowych, wysoka dynamika infrastruktury służby zdrowia, ponadprzeciętna dynamika infrastruktury kulturalnej oraz ponadprzeciętna dynamika infrastruktury bezpieczeństwa. O tak wysokiej dynamice zamożności zdecydowała prawie najwyższa w kraju dynamika przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na osobę w gospodarstwach domowych oraz jedna z najwyższych dynamika udziału wydatków na rekreację i kulturę. Warto podkreślić, że na sukces warmińsko-mazurskiego wpłynęła najwyższa w kraju dynamika liczby absolwentów szkół wyższych. Jest to istotny przejaw budowania przewagi w oparciu o zasoby dobrze wykwalifikowanej siły roboczej, czynnika decydującego współcześnie o konkurencyjności danej lokalizacji. Należy także odnotować najwyższą w kraju poprawę wyposażenia gospodarstw domowych w komputer osobisty.

Mazowieckie znalazło się na trzecim miejscu pod względem wskaźnika częściowego opisującego warunki życia. Sukces Mazowsza to efekt zmian, jakie zaszły w sferze infrastruktury szkolnictwa (dostępność placówek oświatowo-wychowawczych oraz

szczebla wyższego), ponadprzeciętnej dynamiki zamożności gospodarstw domowych oraz najwyższej poprawy w zakresie infrastruktury bezpieczeństwa.

Na czwartej pozycji pod względem zmian w warunkach życia uplasowało się województwo wielkopolskie. Sukces tego województwa to rezultat największych w kraju zmian w zakresie infrastruktury ochrony zdrowia, wysokiej dynamiki infrastruktury mieszkaniowej oraz ponadprzeciętnej dynamiki wyposażenia gospodarstw domowych.

Ryc. 4. Częstkowy wskaźnik syntetyczny dynamiki zmian warunków życia mieszkańców

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Na drugim krańcu rankingu znalazły się województwa o najniższej dynamice zmian w sferze warunków życia. Wśród czterech województw o najmniejszych postępach znalazły się: lubuskie, śląskie, zachodniopomorskie oraz kujawsko-pomorskie.

O niskim tempie zmian warunków życia w województwie lubuskim świadczy najniższa w kraju dynamika zamożności gospodarstw domowych – przede wszystkim najniższy postęp w przyroście przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na osobę w gospodarstwach domowych, niższe niż przeciętne tempo poprawy warunków mieszkaniowych i wyposażenia gospodarstw domowych. Pogorszeniu uległa infrastruktura szkolnictwa oraz infrastruktura bezpieczeństwa. Małe postępy zaobserwowano w zakresie poprawy infrastruktury ochrony zdrowia (szczególnie dostępności karet pogotowia) czy infrastruktury kultury (imprezy kulturalne).

Tempo poprawy warunków życia w województwie śląskim było jednym z najniższych w badanym okresie. Najwolniejszy w Polsce wzrost odnotowano w sferze zamożności gospodarstw domowych i ich wyposażeniu. Spadł udział wydatków gospodarstw na kulturę i rekreację. Pogorszeniu uległa również infrastruktura ochrony zdrowia. Wolniej niż przeciętnie rosła wykrywalność przestępstw. Mimo, iż Śląsk od kilku lat przeżywa ożywienie ze względu na znaczący napływ inwestycji zagranicznych, nie idzie to w parze z poprawą warunków życia mieszkańców.

Przedostatnie w rankingu jest województwo zachodniopomorskie. Tu czynnikami hamującymi rozwój było najniższe (po Śląsku) tempo wzrostu zasobności gospodarstw domowych, bardzo małe postępy w zakresie wyposażenia gospodarstw domowych, pogorszenie infrastruktury szkolnictwa. Niepokoi najniższa w kraju dynamika liczby absolwentów szkół wyższych, co przy potrzebach gospodarki opartej na wiedzy i usługach stanowi istotny problem. Odnotowano niższy niż przeciętnie postęp w poprawie infrastruktury kulturalnej i infrastruktury bezpieczeństwa.

Najniższą dynamiką zmian w zakresie warunków życia cechowało się województwo kujawsko-pomorskie. Pogorszeniu uległa większość komponentów składających się na ten czynnik. Województwo to cechował bardzo niski postęp jeśli chodzi o

zamożność gospodarstw domowych. Zmalała liczba mieszkań oddanych do użytku, spadła liczba gospodarstw domowych wyposażonych w samochód (w procencie ogółu). Istotnemu pogorszeniu uległa infrastruktura szkolnictwa, szczególnie podstawowego i gimnazjalnego. Wolniej niż przeciętnie postępowała poprawa infrastruktury kulturalnej i infrastruktury bezpieczeństwa.

3.5 Funkcjonowanie samorządów

O poziomie rozwoju danego regionu decyduje również sfera instytucjonalna. Z kolei aktywność administracji, praworządność, gospodarność przekłada się na sukces rozwojowy. Przyjazna administracja stwarza korzystny klimat dla prowadzenia działalności gospodarczej, napływu inwestycji zagranicznych, warunków życia. Od 1 stycznia 1999 roku w Polsce istnieją organy samorządu terytorialnego trzech szczebli. Utworzenie – obok jednostek podstawowych czyli gmin – samorządu terytorialnego na poziomie powiatu i województwa umożliwiło oparcie polskiego na zasadzie subsydiarności czyli przekazanie prawa decydowania o sprawach lokalnych władzom publicznym niezależnym od rządu centralnego i będących na najniższym szczeblu. Reforma utworzyła regionalny segment władzy publicznej, odpowiedzialny przede wszystkim za rozwój w skali regionu, a więc za politykę regionalną.

W analizie funkcjonowania samorządów, przyczyniającego się do sukcesu rozwojowego regionów, wykorzystano głównie wskaźniki mierzące sprawność finansową władz samorządowych gminnych⁶. Jest to miara wynikowa działalności szczebla najistotniejszego w administracji samorządowej, tworzącego 80% budżetu

⁶ Przy analizie sprawności samorządów coraz większego znaczenia nabiera jakość administracji w sensie kompetencji, szybkości i jakości obsługi interesantów. Inwestorzy zagraniczni wręcz podkreślają, że dobry klimat administracyjny zachęca do inwestowania w danej lokalizacji. Należy jeszcze raz podkreślić, że badanie pokazuje szybkość zachodzących zmian w funkcjonowaniu samorządów. Jest to o tyle istotne, że reforma w 1999 r. jeszcze ostatecznie nie zakończyła się. Następuje ciągła poprawa działania jednostek administracji samorządowej tak, aby funkcjonowały one efektywnie i długofalowo budowały politykę rozwoju regionalnego.

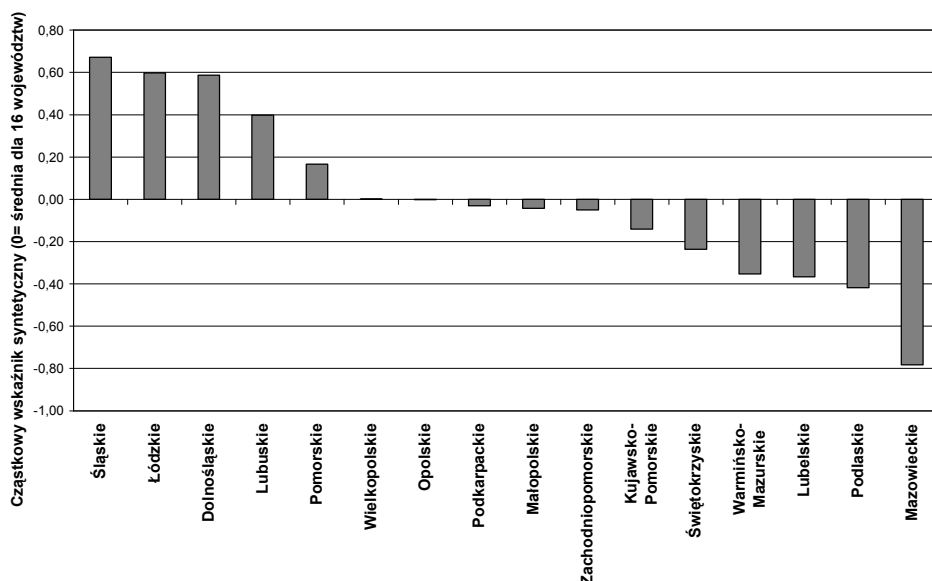
jednostek administracji samorządowej ogółem i posiadającego najwięcej kompetencji. Pod uwagę wzięto dochody własne jednostek samorządu terytorialnego, nakłady inwestycyjne samorządów oraz wydatki na administrację publiczną. Udział dochodów własnych⁷ w dochodach ogółem pokazuje niezależność dochodową samorządów - na ile samorzady potrafią samofinansować swoją działalność. Po części świadczy ona również o swobodzie wydatkowania środków finansowych (to pokazuje ich starania o posiadanie własnych środków a nie poleganie na dotacjach z budżetu centralnego). Świadczy to niewątpliwie o sukcesie rozwojowym i pewnej dojrzałości jeszcze stosunkowo „młodych” samorządów. Z kolei wielkość wydatków na inwestycje pokazuje, jaka część wydatków jest przeznaczana na działalność prorozwojową a jaka na działalność bieżącą czy konsumpcję. Inwestycje przyczyniają się do poprawy warunków życia, wpływają na atrakcyjność inwestycyjną i osiedleńczą.

Wśród regionów o najbardziej zaawansowanych zmianach w zakresie funkcjonowania samorządów znalazły się trzy województwa: śląskie, łódzkie i dolnośląskie. Niekwestionowanym liderem zmian w sferze funkcjonowania samorządów okazało się województwo śląskie. Swoją sukces zawdzięcza ono bardzo wysokiej dynamice nakładów inwestycyjnych samorządów gminnych na 1 mieszkańca. Warto podkreślić, że jako jedno z nielicznych województw Polski Śląskie cechuje istotnie niższa niż przeciętnie w kraju dynamika wzrostu wydatków na administrację. Dzięki efektywnej administracji samorządowej, właściwemu wyznaczeniu priorytetów rozwojowych, zachęcaniu inwestorów (m.in. poprzez SSE) Śląsk powoli acz sukcesywnie zmienia strukturę swojej gospodarki, unowocześnia i dywersyfikuje produkcję, poprawia stan środowiska przyrodniczego i inwestuje w rozwój zasobów ludzkich.

⁷ Wpływy z podatków, różnego rodzaju opłaty administracyjne i miejscowe, dochody z majątku jednostek samorządu terytorialnego itp.

Drugie miejsce w zakresie funkcjonowania samorządów zajęło województwo łódzkie. O sukcesie tego województwa w największej mierze zdecydowała jedna z najwyższych w kraju dynamika udziału dochodów własnych w dochodach ogółem i jednocześnie pozytywne zmiany wydatkowania środków na administrację, które to środki rosną istotnie wolniej niż przeciętnie w kraju.

Ryc. 5. Częstkowy wskaźnik syntetyczny dynamiki funkcjonowania samorządów

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Trzecią pozycję w klasyfikacji zajęło województwo dolnośląskie. Region cechuje najwyższa w Polsce dynamika udziału dochodów własnych samorządów w dochodach ogółem. Świadczy to o dążeniu samorządów do niezależności w wydatkowaniu środków finansowych. Istotne, że te środki nie są marnotrawione – wydatki samorządów gminnych na administrację rosną zdecydowanie wolniej niż przeciętnie w kraju. Dolnośląskie od kilku lat przeżywa ożywienie, jeśli chodzi o napływ inwestycji zagranicznych. Niewątpliwie istotną rolę w przyciągnięciu dużych

inwestycji odegrały samorzady, stwarzające inwestorom korzystne warunki dla prowadzenia działalności.

Na przeciwnym biegunie, wśród regionów, gdzie zmiany w sferze funkcjonowania samorządów zachodziły najwolniej, najgorzej wypadły: warmińsko-mazurskie, lubelskie, podlaskie i mazowieckie.

O niskim tempie zmian funkcjonowania samorządów w województwie warmińsko-mazurskim zdecydował istotny spadek udziału dochodów własnych samorządów w dochodach ogółem. Mimo, iż dynamika nakładów inwestycyjnych jest wyższa od przeciętnej, równie szybko rosną wydatki na administrację, co nie jest pozytywnym przejawem zmian.

Lubelskie z kolei odnotowało jeden z najwyższych spadków udziału dochodów własnych w dochodach ogółem. Negatywną zjawiskiem są szybciej rosnące wydatki na administrację niż przeciętnie w kraju. Pozytywne zmiany w nakładach inwestycyjnych niestety okazały się zbyt niskie, aby zdecydowanie poprawić pozycję tego województwa.

Tempo zmian w zakresie funkcjonowania samorządów w województwie podlaskim było niskie we wszystkich rozpatrywanych aspektach. Prawie nie uległy zmianie udziały dochodów własnych w dochodach ogółem, a nakłady inwestycyjne były zbliżone do przeciętnej. Natomiast najszybciej w kraju rosły wydatki na administrację.

Najniższą dynamiką zmian cechowało się województwo mazowieckie. Zdecydował o tym największy w kraju spadek udziału dochodów własnych w dochodach ogółem oraz jeden z największych spadków nakładów inwestycyjnych samorządów gminnych na mieszkańca.

Pozostałe 9 województw cechujących się wartościami wskaźnika syntetycznego niższymi od przeciętnej można podzielić na 4 grupy: najbliższe przeciętnej –

podkarpackie, małopolskie i zachodniopomorskie, następnie: kujawsko-pomorskie i świętokrzyskie, kolejna grupa to trzy regiony: warmińsko-mazurskie, lubelskie i podlaskie. Mazowieckie stanowi klasę samą dla siebie – jest to jedyne województwo o tak niskiej wartości częściowego wskaźnika dynamiki funkcjonowania samorządów.

3.6 Wnioski – sukces rozwojowy w ujęciu syntetycznym

Zestawienie częściowych wskaźników dotyczących gospodarki, infrastruktury technicznej, kapitału ludzkiego, warunków życia i funkcjonowania samorządów pozwala na syntetyczną ocenę sukcesu rozwojowego województw. Ocena ta jest wypadkową zmian, jakie nastąpiły w pięciu wymienionych aspektach. Uwzględnia ona również różne znaczenie poszczególnych aspektów w kształtowaniu sukcesu rozwojowego.

W grupie czterech regionów, w których odnotowano najwyższą dynamikę rozwoju będącą wskaźnikiem skali sukcesu znalazły się województwa: mazowieckie, podkarpackie, małopolskie i wielkopolskie.

Liderem rankingu zostało województwo mazowieckie. Swoją pozycję zawdzięcza dynamicznemu – najszybszemu w Polsce rozwojowi gospodarczemu jak i najszybszemu rozwojowi kapitału ludzkiego. W regionie odnotowano najwyższą w kraju dynamikę PKB. Wysoka dynamika cechowała także wydajność pracy, napływ kapitału zagranicznego czy aktywność zawodową. Sukces na polu gospodarczym spowodował napływ ludności, a w ostatnich latach przyczynia się również do łagodzenia negatywnych trendów demograficznych. Czynniki te w połączeniu z dynamicznie rosnącym poziomem wiedzy i aktywności społecznej były przyczynami sukcesu regionu w zakresie kapitału ludzkiego. Województwo mazowieckie cechowało się również wysoką dynamiką rozwoju infrastruktury technicznej i warunków życia. Jedynie w zakresie funkcjonowania samorządów odnotowano bardzo małe, w porównaniu do innych województw, postępy.

Województwo podkarpackie uplasowało się na drugim miejscu pod względem sukcesu rozwojowego. Wysoką pozycję zawdzięcza dynamicznemu rozwojowi gospodarczemu oraz wysokiej dynamice rozwoju infrastruktury. Region był drugi w Polsce pod względem dynamiki PKB. Cechował się także zdecydowanie najwyższą dynamiką napływu inwestycji zagranicznych, które przyczyniły się przyspieszenia restrukturyzacji gospodarki. Województwo podkarpackie było również obszarem dynamicznych zmian w zakresie rozwoju infrastruktury – w szczególności sieciowej (komunalnej) i ochrony środowiska. Znacznie wzrosła gęstość sieci kanalizacyjnej, a także odsetek ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków. Zmiany w pozostałych aspektach sukcesu rozwojowego nie były już tak szybkie. W przypadku warunków życia i funkcjonowania samorządów dynamika zmian zbliżona była do przeciętnej. Stosunkowo nieduże zmiany odnotowano w przypadku kapitału ludzkiego.

Trzecie miejsce w rankingu sukcesu rozwojowego zajęło województwo małopolskie. O sukcesie tego regionu, podobnie jak w przypadku Mazowsza, zadecydowała wysoka dynamika rozwoju gospodarczego oraz kapitału ludzkiego. W rozwoju gospodarczym zaobserwowano dynamiczne przemiany struktury związane przede wszystkim z rozwojem sektora usług. Przyczyniły się one do zdecydowanej poprawy warunków pracy. W województwie bardzo dynamicznie rozwijał się również sektor otoczenia biznesu, który jest jednym z ważniejszych czynników kształtujących warunki gospodarowania. Czynnikiem sukcesu w zakresie kapitału ludzkiego była najszybsza w Polsce poprawa sytuacji zdrowotnej, ponadprzeciętny wzrost poziomu wiedzy, oraz stosunkowo wolny wzrost sfery wykluczenia społecznego. W zakresie poprawy warunków życia i funkcjonowania samorządów region cechował się dynamiką nieznacznie przekraczającą wartości przeciętne. Powolne zmiany miały natomiast miejsce w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej.

Pierwszą czwórkę regionów o największej skali sukcesu rozwojowego zamyka województwo wielkopolskie. Na wysoką lokatę regionułożyła się przede

wszystkim wysoka dynamika warunków życia oraz infrastruktury technicznej. Województwo zalicza się do stosunkowo nielicznej grupy regionów, w której nie ubyłoby lekarzy. Zaobserwowano wręcz przyrost ich liczby. Był on najwyższy w kraju. Województwo cechowało się także bardzo wysoką, jak na polskie warunki, dynamiką wykrywalności przestępstw. Z kolei w zakresie infrastruktury technicznej cechą charakterystyczną regionu okazała się bardzo wysoka dynamika rozwoju infrastruktury transportu, w szczególności gęstości dróg publicznych o nawierzchni twardej. W przypadku pozostałych trzech aspektów sukcesu rozwojowego województwo wielkopolskie nie odbiegało w istotny sposób od przeciętnych wartości dynamiki. Cechowało się więc ono harmonijnym rozwojem.

Ranking regionów, uwzględniający syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego zamykają województwa: dolnośląskie, lubuskie, opolskie i zachodniopomorskie.

Niska pozycja województwa dolnośląskiego wynika przede wszystkim z najniższej w Polsce dynamiki rozwoju infrastruktury technicznej oraz niższej od przeciętnej dynamiki rozwoju gospodarczego. Powolny rozwój infrastruktury zaobserwowany został we wszystkich analizowanych elementach: infrastruktury transportowej, bytowej i ochrony środowiska. Natomiast niska, dynamika PKB i wydajności pracy decydowały o dalekiej lokacie regionu w aspekcie rozwoju gospodarczego. Województwo dolnośląskie cechowała nieznacznie niższa od przeciętnej dynamika kapitału ludzkiego oraz warunków życia. Duże postępy odnotowane zostały natomiast w przypadku funkcjonowania samorządów. Szybciej niż w innych regionach rosła finansowa niezależność samorządów. Jednocześnie odnotowano stosunkowo wolny wzrost wydatków na funkcjonowanie administracji publicznej.

O niskiej dynamice rozwojowej województwa lubuskiego zadecydowało przede wszystkim niewielkie tempo rozwoju gospodarczego, infrastruktury technicznej i poprawy warunków życia. Region cechował się bardzo niską dynamiką PKB, wydajności pracy i napływu kapitału zagranicznego. Dynamika PKB plasowała region dopiero na 14. miejscu w kraju. Podobna sytuacja zaobserwowana została w

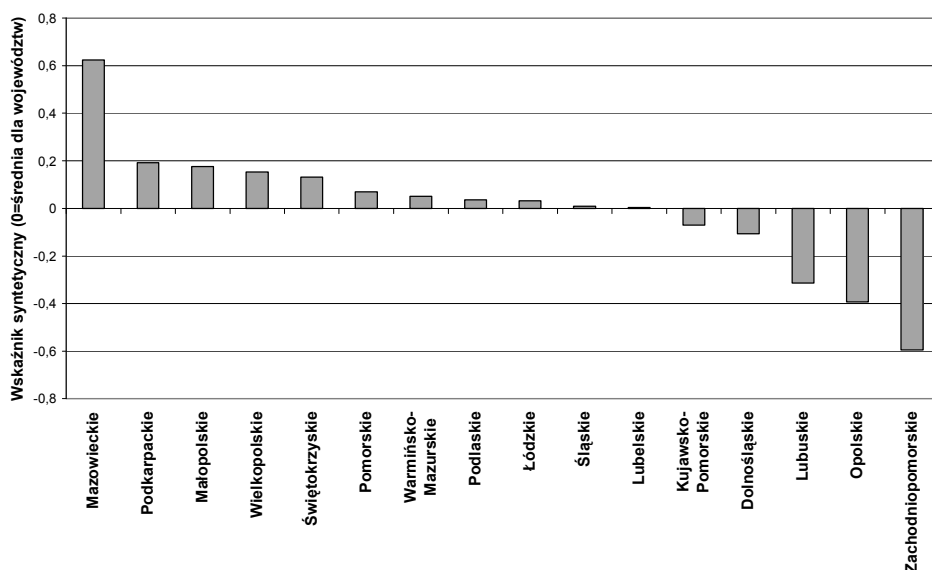
przypadku infrastruktury transportu i bytowej. Wolnemu polepszeniu ulegała jakość sieci drogowej. Wolniej niż w innych regionach rozbudowywana była sieć kanalizacyjna. Natomiast w przypadku warunków życia przede wszystkim powoli rosła zamożność gospodarstw domowych. Atutem województwa lubuskiego okazały się zmiany w funkcjonowaniu samorządów. Wiązały się one z bardzo wysoką dynamiką wydatków inwestycyjnych oraz ograniczonym wzrostem kosztów funkcjonowania administracji publicznej. Procesy te uplasowały region na czwartym miejscu w Polsce pod względem funkcjonowania samorządów.

Kolejne w rankingu województwo opolskie cechowało się bardzo niską dynamiką gospodarki oraz kapitału ludzkiego. W przypadku gospodarki niskie wartości dynamiki odnotowano w mierniku PKB, wskaźnikach napływu kapitału zagranicznego, zmian struktury gospodarczej, warunków pracy i otoczenia biznesu. Pod względem dynamiki PKB region zajął dopiero 15. miejsce. Jednocześnie dynamika napływu kapitału zagranicznego była najniższa w kraju. Spośród trzech pozostałych aspektów sukcesu rozwojowego wysoka dynamika cechowała jedynie warunki życia. Pod tym względem region zajął piąte miejsce w kraju.

Ranking sukcesu rozwojowego zamyka województwo zachodniopomorskie. We wszystkich z pięciu analizowanych aspektów cechowało się ono bardzo niską dynamiką – w poszczególnych rankingach częściowych zajmowało miejsca od 13. do 16. Wyjątkiem było funkcjonowanie samorządów – pod tym względem region zajął 10. lokatę głównie dzięki najniższemu w kraju wzrostowi wydatków na administrację publiczną. Najniższą dynamikę odnotowano w zakresie rozwoju gospodarczego. Był to rezultat najniższej w kraju dynamiki PKB, najmniejsze poprawy warunków pracy i najwolniejszego rozwoju sfery otoczenia biznesu. Z kolei w przypadku warunków życia województwo zajęło 15. miejsce. O tak niskiej lokacie zdecydowała niska dynamika zamożności gospodarstw domowych, ich wyposażenia, a także niska dynamika rozwoju infrastruktury społecznej – szkolnictwa, kultury i bezpieczeństwa powszechnego.

W powyższej analizie opisano jedynie województwa zajmujące najwyższe i najniższe lokaty w rankingu sukcesu rozwojowego. Dodatkowych informacji dostarcza analiza wartości wskaźnika syntetycznego, na podstawie którego zestawiono ranking województw. Pozwala ona na ocenę nie tylko miejsca w rankingu, ale „dystansu” jaki dzieli sąsiadujące ze sobą regiony. Analiza wartość wskaźnika syntetycznego ujawnia dużą, około trzykrotną, przewagę województwa mazowieckiego nad kolejnymi regionami. Należy je uznać jako bezapelacyjnego lidera w zakresie sukcesu rozwojowego.

Ryc. 6. Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego województw w latach 1999–2004

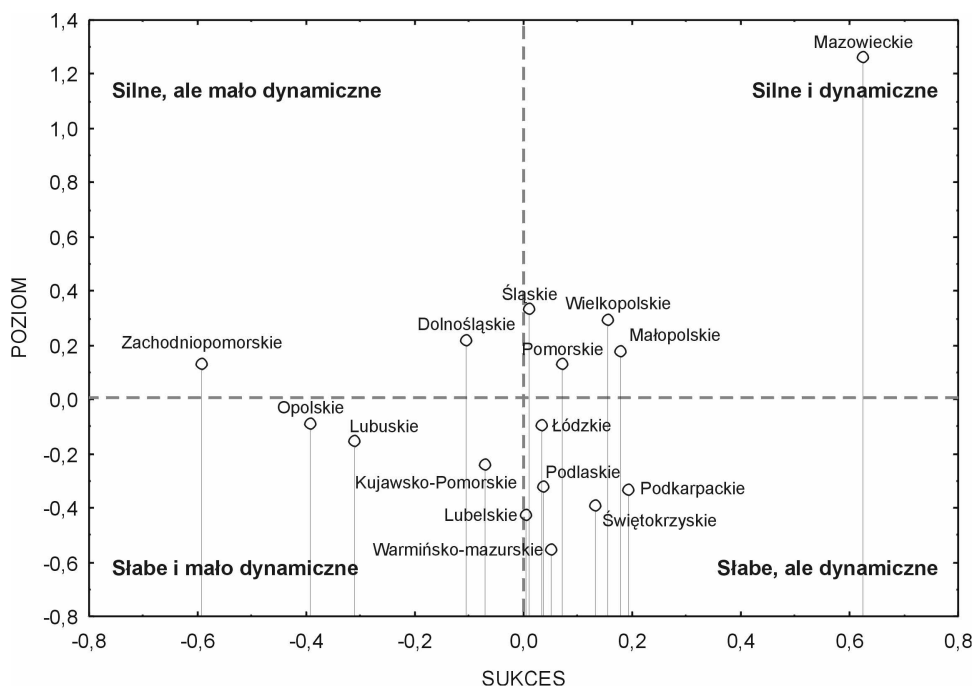
Źródło: Opracowanie IBnGR.

Kolejne w rankingu trzy regiony – podkarpackie, małopolskie, wielkopolskie i świętokrzyskie – cechowały się zbliżonymi wartościami wskaźnika syntetycznego. Wyraźnie niższą jego wartość odnotowano w województwach pomorskim, warmińsko-mazurskim, podlaskim i łódzkim. Te cztery regiony cechowały się

zbliżonymi wartościami wskaźnika syntetycznego. Kolejne dwa województwa o zbliżonej sytuacji – śląskie i lubelskie zamykają część rankingu, w którym znalazły się regiony o wyższej niż średnia dynamice rozwoju. Trzy ostatnie, z kolejnych pięciu województw, charakteryzowało się z wyraźnie niższymi od poprzednika wartościami wskaźnika syntetycznego. Ostatnią pozycję województwa zachodniopomorskiego jednoznacznie podkreśla bardzo niska wartość wskaźnika syntetycznego. Każdy z tych pięciu rozwijał się wolniej od średniej notowanej dla wszystkich polskich województw.

Jako, że sukces rozwojowy rozumiany w kategoriach dynamiki, jest miarą względną odnoszącą osiągnięty na końcu badanego okresu stan analizowanych wskaźników do ich wartości początkowych, warto przedstawić skalę sukcesu, jakie odniosły poszczególne województwa na tle stanu wyjściowego określającego poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Biorąc pod uwagę te dwa wymiary wyodrębnić można cztery grupy regionów. Pierwszą z nich tworzą województwa, które w 1999 r. cechowały się ponadprzeciętnym poziomem rozwoju i jednocześnie, w okresie lat 1999–2004 wykazały się dużą dynamiką zmian w tym zakresie. Regiony takie skrótowo określić można jako „silne i dynamiczne”. W tak określonej grupie znalazło się pięć województw – małopolskie, mazowieckie, pomorskie, śląskie i wielkopolskie. W grupie tej zdecydowanie wyróżniało się województwo mazowieckie. Cechowało się ono bardzo wysokim poziomem rozwoju i jednocześnie niespotykaną w innych regionach jego dynamiką.

Ryc. 7. Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego województw w latach 1999–2004 na tle poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w 1999 r.

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Kolejną, najliczniejszą grupę tworzą województwa, które w 1999 r. cechowały się niższym od przeciętnego poziomem rozwoju i jednocześnie jego ponadprzeciętną dynamiką. W skrócie można je nazwać regionami „słabymi, ale dynamicznymi”. Do tej grupy zaliczało się aż sześć województw – lubelskie, łódzkie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie. Województwa te bardziej różniły się pod względem poziomu rozwoju niż jego dynamiki. Z wyjątkiem województwa łódzkiego, cechującego się najwyższym w tej grupie poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego, pozostałe regiony położone były we wschodniej Polsce. W stosunku to poziomu wyjściowego, dynamikę rozwoju, którą osiągnęły niewątpliwie należy uznać za sukces. Trzeba jednak pamiętać, że nie była ona wyższa niż w regionach

„silnych i dynamicznych”. Biorąc pod uwagę różnicę jaka dzieli regiony silne i słabe pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, dynamika rozwoju województw wschodniej Polski musiałaby znacznie przewyższać dynamikę regionów silnych. Innymi słowy, 5 proc. od 100 hipotetycznych jednostek poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego to dwa razy mniej niż pięć proc. do 200 takich jednostek. W związku z tym, w badanym okresie regionom wschodniej Polski nie udało się zmniejszyć dystansu w zakresie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Najmniej liczną grupę tworzą województwa cechujące się ponadprzeciętnym poziomem rozwoju gospodarczego i jednocześnie niższą od przeciętnej dynamiką rozwojową – „silne, ale mało dynamiczne”. Do tej grupy zaliczone zostały dwa województwa zachodniej części kraju – dolnośląskie i zachodniopomorskie. W regionach tych, w większym stopniu niż w innych skoncentrowane były negatywne skutki transformacji. Należy pamiętać, że niniejsza analiza nie wykracza poza 2004 r. Późniejsze wydarzenia świadczą, że przynajmniej województwo dolnośląskie, między innymi dzięki akcesji Polski do UE, tę niską dynamikę przełamało.

Trzy województwa kujawsko-pomorskie, lubuskie i opolskie tworzą grupę regionów o niskim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego i niższej od przeciętnej dynamice rozwoju. Można je określić mianem „słabych i mało dynamicznych”. Trzeba jednak zaznaczyć, że w dużej grupie województw o niskim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego zajmowały one najwyższe lokaty. Osiągnięcie porównywalnej dynamiki wymagało więc większych przyrostów bezwzględnych analizowanych cech. Nie udało się tego osiągnąć. Barierą utrudniającą szybszy rozwój tych województw może być brak silnego ośrodka regionalnego. O ile we wschodniej części kraju, gdzie nie ma miast o znaczeniu krajowym, brak silnego ośrodka regionalnego nie jest tak poważną barierą rozwoju jak w Polsce zachodniej, gdzie konurbacja katowicka, Łódź, Poznań, Trójmiasto, Wrocław stanowią poważną konkurencję.

4 Sukces rozwojowy – profil i wewnętrzne zróżnicowania w województwach

4.1 Województwo dolnośląskie

Województwo dolnośląskie zajęło w rankingu sukcesu rozwojowego trzynastą pozycję. Na niską lokatę tego regionu złożyła się przede wszystkim najniższa w Polsce dynamika rozwoju infrastruktury technicznej oraz niższa od przeciętnej dynamika rozwoju gospodarczego. Powolny rozwój infrastruktury zaobserwowany został we wszystkich analizowanych elementach: infrastruktury transportowej, bytowej i ochrony środowiska. Natomiast niska dynamika PKB i wydajności pracy decydowały o dalekiej lokacie regionu w aspekcie rozwoju gospodarczego. Województwo dolnośląskie cechowała nieznacznie niższa od przeciętnej dynamika kapitału ludzkiego i społecznego oraz warunków życia. Duże postępy odnotowane zostały natomiast w przypadku funkcjonowania samorządów. Najszybciej na tle innych regionów rosła finansowa niezależność samorządów. Region cechuje bowiem najwyższa w Polsce dynamika udziału dochodów własnych samorządów w dochodach ogółem. Jednocześnie odnotowano stosunkowo wolny wzrost wydatków na funkcjonowanie administracji publicznej.

Tabl. 2. Województwo dolnośląskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	12
Infrastruktura techniczna	16
Kapitał ludzki	11
Warunki życia	9
Funkcjonowanie samorządów	3
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	13

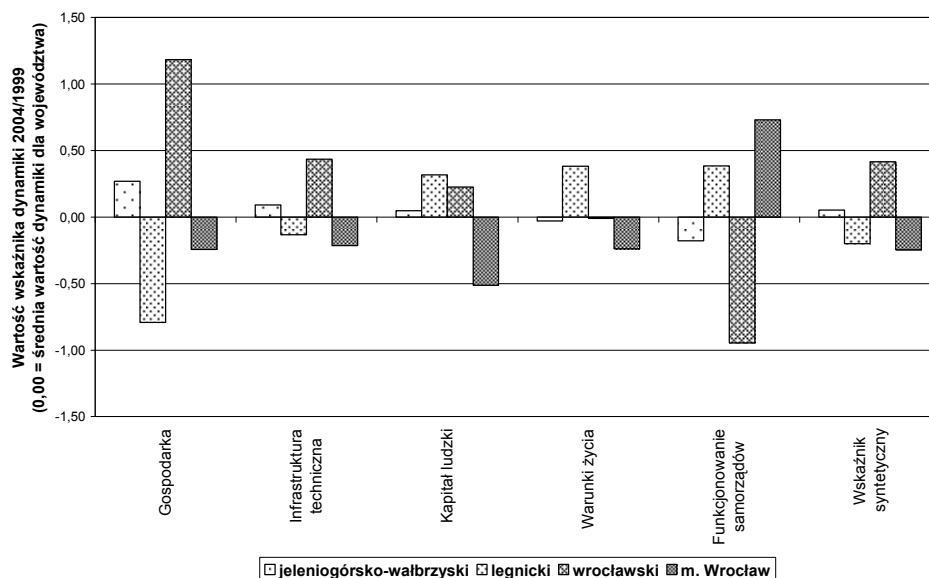
Źródło: Opracowanie IBnGR.

Województwo dolnośląskie było regionem o najwyższym w kraju poziomie wewnętrznego zróżnicowania sukcesu rozwojowego. W ujęciu podregionów rolę lidera pełnił podregion wrocławski. Natomiast najwolniej, w stosunku do poziomu wyjściowego, rozwijał się Wrocław, a zaraz za nim podregion legnicki. Zbliżoną do przeciętnej w skali województwa dynamiką cechował się podregion jeleniogórsko-wałbrzyski.

Rozkład zróżnicowań podobny do syntetycznego odnotowano w sferze gospodarki i infrastrukturze technicznej; diametralnie odmienny – w funkcjonowaniu samorządów. Rozpiętość wewnątrzwojewódzkich zróżnicowań w zakresie poszczególnych aspektów sukcesu rozwojowego była największa w gospodarce. Była ona również największa w porównaniu do sytuacji w pozostałych analizowanych województwach. Bardzo duże zróżnicowania dynamiki w województwie dolnośląskim cechowały również funkcjonowanie samorządów (także najwyższe zróżnicowania w Polsce). Natomiast najmniejsze zróżnicowania odnotowano w dynamice kształtowania warunków życia, jednak na tle innych województw te rozpiętości są stosunkowo duże.

To gospodarka stanowi aspekt sukcesu rozwojowego, w którym odnotowano największe zróżnicowania dynamiki. O skali tych rozpiętości świadczy bardzo wysoka dynamika odnotowana w podregionie wrocławskim i jednocześnie bardzo niska w legnickim. Istotnie niższą od przeciętnej dynamiką rozwoju gospodarki cechował się jeszcze Wrocław. Na uwagę zasługuje ponadprzeciętna dynamika rozwoju gospodarki w podregionie jeleniogórsko-wałbrzyskim. Pozytywne zmiany gospodarcze w podregionie wrocławskim i jeleniogórsko-wałbrzyskim są odzwierciedleniem istotnego napływu inwestycji do tych podregionów, szczególnie z kapitałem zagranicznym.

Ryc. 8. Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie dolnośląskim

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Warto zauważyć, że wewnątrzwojewódzkie zróżnicowanie dynamiki rozwoju infrastruktury technicznej zbliżone były swym rozkładem do zmian odnotowanych w zakresie dynamiki gospodarki.

Zróżnicowania w sferze infrastruktury technicznej były w województwie dolnośląskim wyższe od przeciętnej na tle innych województw, natomiast na tle innych analizowanych w województwie aspektów te zróżnicowania nie były zbyt wysokie. O skali tych rozpiętości świadczy stosunkowo wysoka dynamika rozwoju infrastruktury technicznej w podregionie wrocławskim (który jest tu liderem zmian) i jednocześnie niska w samym Wrocławiu. Pomiędzy podregionem jeleniogórsko-walbrzyskim, prezentującym ponadprzeciętną dynamikę, a legnickim, gdzie dynamika była niższa od przeciętnej, zróżnicowania nie są tak duże.

Zdecydowanie inny od poprzednich rozkład odnotowano w sferze zmian kapitału ludzkiego. Zróżnicowania rozwoju kapitału ludzkiego w województwie dolnośląskim były wysokie na tle innych aspektów analizowanych wewnątrzregionalnie i prawie najwyższe na tle innych województw. Tylko Wielkopolskie cechowało się wyższą rozpiętością zróżnicowań w sferze dynamiki rozwoju kapitału ludzkiego. Największą rozpiętość dynamiki rozwoju kapitału ludzkiego odnotowano pomiędzy liderem w tym aspekcie – podregionem legnickim, a najsłabszym – Wrocławiem. Warto jednak odnotować, że Wrocław cechowała w badanym okresie najwyższa na tle innych podregionów dynamika migracji zewnętrznych.

Jeszcze inny rozkład dynamiki odnotowano w przypadku warunków życia. Tu zróżnicowania dynamiki były najniższe na tle innych aspektów, natomiast stosunkowo wysokie na tle innych województw. Najgorszą dynamiką rozwoju warunków życia odznaczało się miasto Wrocław, a najlepszą – podregion legnicki. Pozostałe dwa podregiony odnotowały dynamikę rozwoju warunków życia bardzo zbliżoną do przeciętnej.

Ostatni z analizowanych aspektów dotyczy funkcjonowania samorządów. Tu zróżnicowania wewnątrzregionalne są bardzo wysokie i najwyższe wśród analizowanych województw. Największa rozpiętość wystąpiła pomiędzy liderem – Wrocławiem, a najsłabszym w tej kategorii – podregionem wrocławskim. Podregion legnicki cechowała wyższa od przeciętnej dynamika funkcjonowania samorządów, a jeleniogórsko-wałbrzyski – niższa od przeciętnej.

Warto zauważyć, że w ujęciu wszystkich aspektów podregion wrocławski odnotował najwyższą dynamikę zmian na tle pozostałych podregionów i stał się liderem.

4.2 Województwo kujawsko-pomorskie

Województwo kujawsko-pomorskie zajęło 12. miejsce w rankingu sukcesu rozwojowego. Dość odległa lokata wynikała przede wszystkim z najmniej dynamicznie w Polsce poprawiających się warunków życia oraz wyraźnie niższej od

przeciętnej dynamiki kapitału ludzkiego. Region charakteryzował się małą dynamiką rozwoju usług publicznych – w szczególności infrastruktury szkolnictwa oraz kultury. Powolnej poprawie ulegały także warunki mieszkaniowe – głównie za sprawą jednej z najniższych w kraju wartości dynamiki mieszkań oddanych do użytku. W zakresie kapitału ludzkiego niepokojącym zjawiskiem była szybko rosnąca grupa wykluczonych społecznie, a także mała dynamika przedsiębiorczości i aktywności społecznej. Mocną stroną województwa kujawsko-pomorskiego był natomiast dynamiczny rozwój infrastruktury technicznej, a w szczególności infrastruktury ochrony środowiska. W badanym okresie najszybciej w Polsce rósł odsetek ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków.

Tabl. 3. Województwo kujawsko-pomorskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	10
Infrastruktura techniczna	3
Kapitał ludzki	12
Warunki życia	16
Funkcjonowanie samorządów	11
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	12

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Województwo kujawsko-pomorskie oprócz tego, że charakteryzowało się stosunkowo niską dynamiką rozwoju, było również regionem o najmniejszych jej zróżnicowaniach. Wśród dwóch podregionów nieznacznie wyższą dynamiką rozwojową cechował się podregion toruńsko-włocławski.

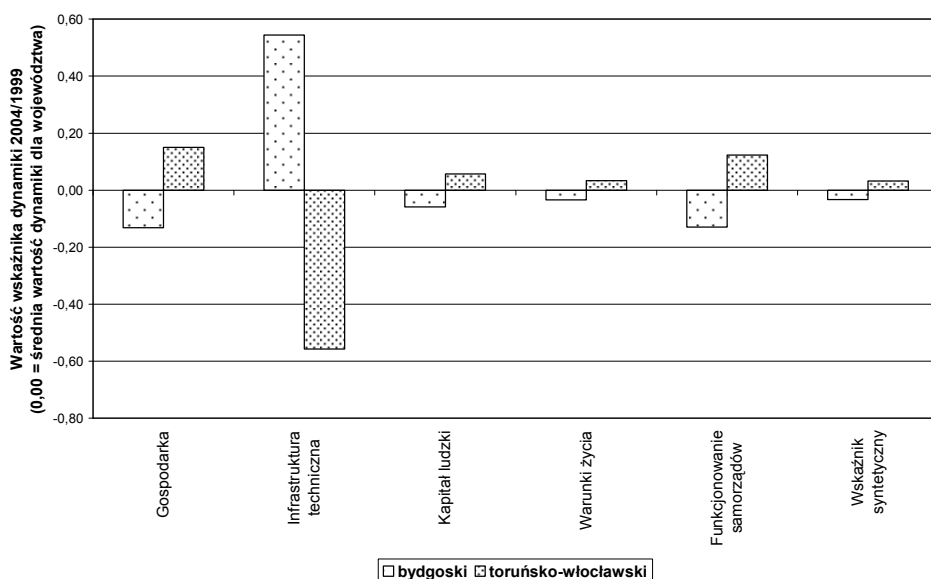
Największe zróżnicowania dynamiki rozwoju odnotowano w przypadku infrastruktury technicznej. Również gospodarka i funkcjonowanie samorządów był aspektami o wyraźnie zróżnicowanej dynamice rozwoju. W pozostałych dwóch

kategoriach zróżnicowania były niewielkie. Najbardziej zbliżone wartości dynamiki odnotowano w zakresie warunków życia.

W czterech z pięciu badanych aspektów wyższym poziomem dynamiki cechował się podregion toruńsko-włocławski. Wyjątkiem był rozwój infrastruktury technicznej w zakresie, którego dominował podregion bydgoski (Ryc. 9). Wysoka dynamika rozwoju infrastruktury technicznej w tym podregionie wiązała się z rozbudową systemów oczyszczania ścieków – w badanym okresie odsetek ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie rósł najszybciej w Polsce.

Najwyższą przewagę podregionu toruńsko-włocławskiego z zakresie dynamiki rozwojowej odnotowano w aspekcie gospodarki. Na poziom zróżnicowania omawianych dwóch podregionów wpłynęła przede wszystkim dynamika wydajności pracy, warunków pracy oraz otoczenia biznesu.

Ryc. 9. Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowanie w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Nieznacznie niższą przewagę dynamiki podregionu toruńsko-włocławskiego zaobserwowano zakresie funkcjonowania samorządów. O ile udział dochodów własnych i wysokość nakładów inwestycyjnych rosły szybciej właśnie w podregionie toruńsko-włocławskim, o tyle wzrost wydatków na administrację publiczną był niższy w samorządach gminnych podregionu bydgoskiego.

Zróznicowanie dynamiki rozwoju kapitału ludzkiego w województwie kujawsko-pomorskim było wyraźnie mniejsze niż we wcześniej wymienionych aspektach. Wyższą dynamiką, głównie za sprawą zmian w zakresie aktywności społecznej i poziomie przestępczości, cechował się ponownie podregion toruńsko-włocławski.

Najmniejsze zróżnicowania odnotowano w zakresie warunków życia. Wyższa dynamika obserwowana w podregionie toruńsko-włocławskim wynikała głównie z szybszego wzrostu zamożności mieszkańców oraz wykrywalności przestępstw.

Niewielka rozpiętość skali sukcesu rozwojowego w województwie kujawsko-pomorskim wynikała z jednej strony z nieznacznego zróżnicowania tempa rozwoju kapitału ludzkiego i poprawy warunków życia. Z drugiej zaś strony był to rezultat pewnej równowagi zachowanej pomiędzy dwoma częściami województwa. Podregion toruńsko-włocławski cechował się wyższą dynamiką gospodarki i poprawy funkcjonowania samorządów. Natomiast podregion bydgoski cechowała bardzo duża przewaga w zakresie tempa rozwoju infrastruktury technicznej.

4.3 Województwo lubelskie

Województwo lubelskie zajęło w rankingu sukcesu rozwojowego jedenastą pozycję, a dynamika rozwoju była najbardziej zbliżona do przeciętnej w kraju. Lokatę regionu obniżyła niska dynamika funkcjonowania samorządów oraz warunków życia (Tabl. 4). Niska dynamika funkcjonowania samorządów to efekt przede wszystkim spadku udziału dochodów własnych w dochodach ogółem oraz relatywnie szybciej niż przeciętnie rosnące wydatki z budżetów gmin na administrację publiczną. Niska lokata pod względem warunków życia wynika głównie ze spadku udziału wydatków

na rekreację i kulturę, pogorszenia warunków mieszkaniowych, przeciętnej dynamiki infrastruktury szkolnictwa. Warto odnotować, że dynamika liczby karettek sanitarnych w przeliczeniu na populację była jedną z najniższych wśród województw. Podobnie, jeśli chodzi o infrastrukturę kultury – dynamikę liczby miejsc w kinach. Tylko jedno województwo odnotowało w tym względzie większy spadek. Lubelskie charakteryzowała ponadto przeciętna dynamika infrastruktury technicznej oraz stosunkowo wysoka dynamika gospodarki i kapitału ludzkiego, co stanowi niewątpliwy atut województwa. Sukces rozwojowy pod względem gospodarczym polegał na wysokiej dynamice rozwoju gospodarczego (PKB) oraz jednej z najwyższych w Polsce dynamice wydajności pracy. Wysoka dynamika kapitału ludzkiego to odzwierciedlenie jednej z najwyższych w Polsce dynamiki migracji zewnętrznych ludności (tylko Mazowieckie miało dynamikę migracji wyższą) oraz poprawy poziomu wiedzy. Pozostałe elementy składowe warunków życia pozostawały w granicach przeciętnych wartości.

Tabl. 4. Województwo lubelskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

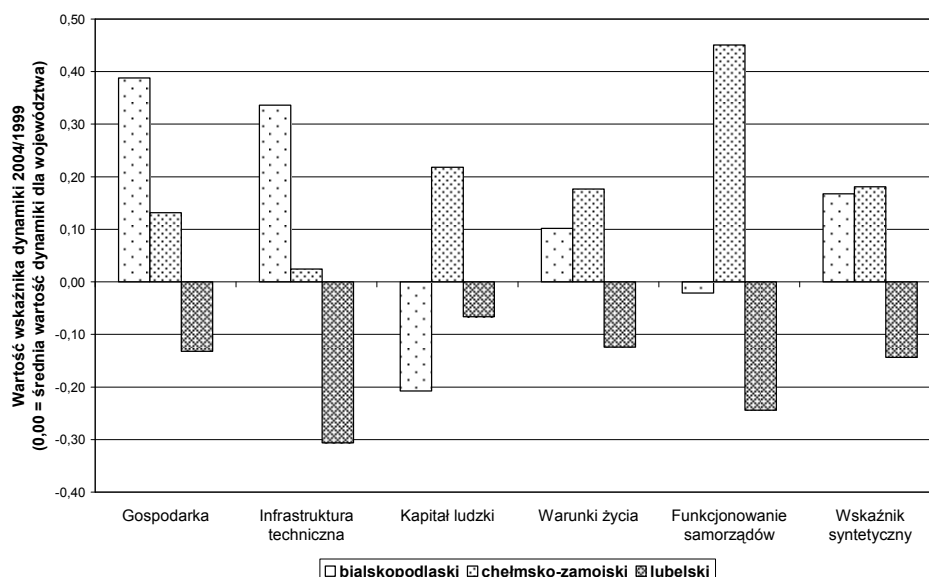
Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	5
Infrastruktura techniczna	8
Kapitał ludzki	5
Warunki życia	10
Funkcjonowanie samorządów	14
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	11

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Województwo lubelskie było regionem o przeciętnym poziomie wewnętrznego zróżnicowania sukcesu rozwojowego. Na szczeblu podregionów wysoką dynamikę odnotowano w chełmsko-zamojskim oraz białkopodlaskim. Trudno zatem

wyodrębnić zdecydowanego lidera. Najwolniej, w tym ujęciu, zmiany zachodziły w podregionie lubelskim.

Ryc. 10. Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie lubelskim

Źródło: Opracowanie IBnGR na podstawie danych GUS.

Rozpiętość wewnątrzwojewódzkich zróżnicowań w zakresie poszczególnych aspektów sukcesu rozwojowego była największa w sferze funkcjonowania samorządów. Była ona natomiast przeciętna w porównaniu do sytuacji w pozostałych analizowanych województwach. Duże zróżnicowania dynamiki w województwie lubelskim cechowały także infrastrukturę techniczną. Znowu jednak na tle kraju rozpiętości były przeciętne. Kolejnym aspektem o stosunkowo dużych zróżnicowaniach dynamiki była gospodarka. Na tle innych województw te zróżnicowania były stosunkowo niewielkie. Tylko cztery województwa prezentowały rozpiętości dynamiki rozwoju gospodarczego niższe. Najniższe zróżnicowania wystąpiły w sferze zmian warunków życia. Na tle innych

województw jednak były one przeciętne. Podobnie przeciętnie kształtowały się zróżnicowania w zmianach kapitału ludzkiego – tak wewnątrzregionalnie jak i na tle pozostałych województw.

Jak wspomniano, największe zróżnicowania wystąpiły w sferze funkcjonowania samorządów. O skali tych rozpiętości zdecydowała bardzo wysoka dynamika odnotowana w podregionie chełmsko-zamojskim i niska w podregionie lubelskim. Podregion białskopodlaski cechowała niższa od przeciętnej dynamika funkcjonowania samorządów. Na uwagę zasługuje bardzo wysoka dynamika podregionu chełmsko-podlaskiego. Jest ona rezultatem najwyższej, także wśród pozostałych podregionów Polski, dynamiki nakładów inwestycyjnych samorządów gminnych. Pozytywnym przejawem zmian są także rosnące zdecydowanie wolniej niż przeciętnie wydatki z budżetów gminnych na administrację publiczną.

Projekt: Budowa Obwodnicy Hetmańskiej w Zamościu

Liczący ok. 67 tys. mieszkańców Zamość zajmuje niewielką powierzchnię tj. 30,5 km² i należy do najgęściej zaludnionych miast w Polsce. Okoliczności te, a także konieczność zachowania stref ochronnych wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO Starego Miasta w Zamościu, sprawia, że w mieście brakuje odpowiednich terenów inwestycyjnych dla powstawania nowych przedsiębiorstw. Tereny takie znajdują się na północno-wschodnich obrzeżach miasta tj. na tych terenach, na których wybudowana została Obwodnica Hetmańska. Projekt ten wpłynie pozytywnie na rozwój nowych miejsc inwestycyjnych, w których znajdą swoją lokalizację przedsiębiorstwa, w szczególności działające w dziedzinie obsługi ruchu tranzytowego, handlu i produkcji. Rezultatem projektu jest udostępnienie ok. 30 ha nowych obszarów dla działalności gospodarczej, a tym samym aktywizacja gospodarcza terenu, odsunięcie ruchu tranzytowego od wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO Starego Miasta w Zamościu, a tym samym ochrona techniczna i ekologiczna zamojskiej Starówki, usprawnienie ruchu transportowego w mieście i skrócenie czasu tranzytu przez miasto, ułatwienie dostępu komunikacyjnego do polsko-ukraińskich przejść granicznych w Hrebennem i Zosinie.

Kolejnym aspektem o dużych zróżnicowaniach dynamiki była infrastruktura techniczna. Zdecydowanie wysoką dynamiką w tym względzie cechował się podregion białskopodlaski. Najwolniej zmiany zachodziły w podregionie lubelskim.

Dynamika rozwoju infrastruktury technicznej była nieco wyższa od przeciętnej dla chełmsko-zamojskiego.

4.4 Województwo lubuskie

Województwo lubuskie zajęło w rankingu sukcesu rozwojowego czternastą pozycję. O niskiej dynamice rozwojowej województwa lubuskiego zdecydowało przede wszystkim niewielkie tempo rozwoju gospodarczego, infrastruktury technicznej i poprawy warunków życia. Region cechował się bardzo niską dynamiką PKB, wydajności pracy i napływu kapitału zagranicznego. Dynamika PKB plasuje region dopiero na 14 miejscu w kraju. Podobna sytuacja zaobserwowana została w przypadku infrastruktury transportu i bytowej. Wolno polepszeniu ulegała jakość sieci drogowej. Wolniej niż w innych regionach rozbudowywana była sieć kanalizacyjna. Natomiast w przypadku warunków życia przede wszystkim powoli rosła zamożność gospodarstw domowych. Atutem województwa lubuskiego okazały się zmiany w funkcjonowaniu samorządów. Wiązały się one z bardzo wysoką dynamiką wydatków inwestycyjnych oraz ograniczonym wzrostem kosztów funkcjonowania administracji publicznej. Procesy te uplasowały region na czwartym miejscu w Polsce pod względem funkcjonowania samorządów.

Tabl. 5. Województwo lubuskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

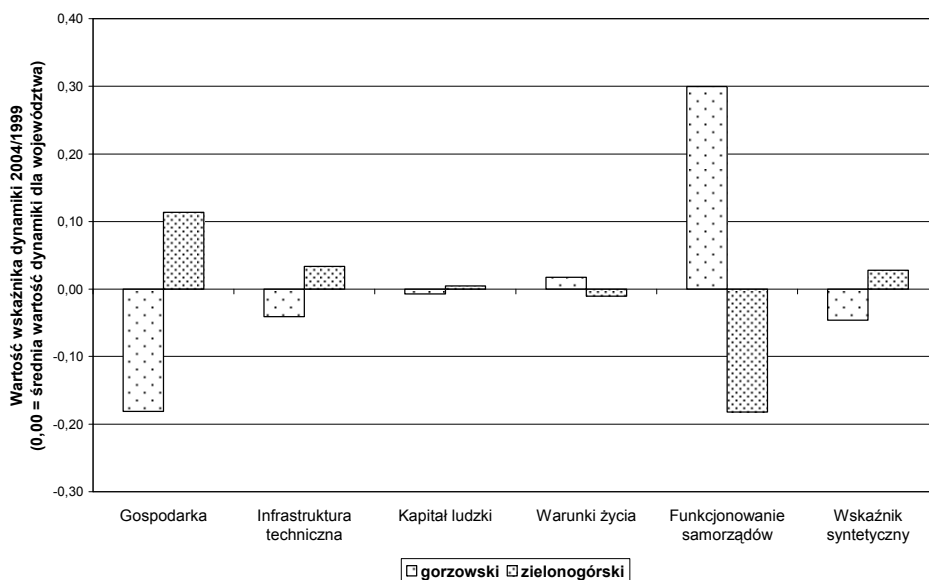
Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	14
Infrastruktura techniczna	12
Kapitał ludzki	8
Warunki życia	13
Funkcjonowanie samorządów	4
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	14

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Województwo lubuskie, zaraz po Kujawsko-pomorskiem, było regionem o najmniejszych w kraju zróżnicowaniach wewnątrzregionalnych. Warto podkreślić, że lubuskie składa się z dwóch podregionów. Rolę lidera pełnił podregion zielonogórski, podregion gorzowski natomiast znalazł się na przeciwnym biegunie.

Rozpiętość wewnątrzregionalnych zróżnicowań w zakresie poszczególnych aspektów była największa w sferze funkcjonowania samorządów i tylko w tym przypadku zróżnicowania miały rozkład odmienny od pozostałych aspektów tego województwa. Natomiast na tle innych województw ta rozpiętość była przeciętna. Świadczy to o prawdziwej skali zróżnicowań. Duże zróżnicowania dynamiki w województwie lubuskim cechowały także gospodarkę. W pozostałych aspektach zróżnicowania były niewielkie, z najmniejszymi odchyleniami w sferze kapitału ludzkiego.

Ryc. 11. Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie lubuskim

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Jak wspomniano, funkcjonowanie samorządów to aspekt charakteryzujący się największymi zróżnicowaniami wewnątrzregionalnymi w województwie lubuskim. Skalą tych zróżnicowań są istotne rozpiętości w dynamice nakładów inwestycyjnych samorządów gminnych na mieszkańca, które w podregionie gorzowskim wzrosły, a w zielonogórskim spadły. Podobnie przeciwne tendencje odnotowano w kwestii dynamiki udziału dochodów własnych samorządów w dochodach ogółem.

Rozkład zróżnicowań w sferze gospodarki był taki jak rozkład wskaźnika syntetycznego. Dynamika rozwoju gospodarki była w województwie lubuskim zróżnicowana. Jednak na tle pozostałych województw te zróżnicowania były jednymi z najniższych. Tylko jedno województwo charakteryzowało się w tym względzie niższą rozpiętością dynamiki. O takich zróżnicowaniach wewnątrzregionalnych w aspekcie gospodarczych w lubuskim zdecydowały głównie zróżnicowania w dynamice napływu kapitału zagranicznego, wydajności pracy, dynamice warunków pracy oraz dynamice rozwoju otoczenia biznesu pomiędzy podregionami. Liderem jest podregion zielonogórski, gdzie zmiany następowały istotnie szybciej biorąc pod uwagę wymienione czynniki.

Kolejnym analizowanym aspektem jest infrastruktura techniczna. Dynamika rozwoju tego aspektu była w województwie lubuskim mało zróżnicowana, natomiast na tle pozostałych województw Polski województwo odnotowało najmniejsze zróżnicowania. W podregionie zielonogórskim ta dynamika była ponadprzeciętna, natomiast w gorzowskim – niższa od przeciętnej.

Kapitał ludzki to obszar, w którym odnotowano najmniejsze zróżnicowania tak w skali województwa jak i w porównaniu do pozostałych analizowanych województw Polski. Oba podregiony cechowały się wartościami przeciętnymi.

Nieco tylko wyższe zróżnicowania pomiędzy podregionami Lubuskiego wystąpiły w sferze dynamiki rozwoju warunków życia. Również i w tym przypadku zróżnicowania były najniższymi na tle pozostałych regionów.

Projekt: Oczyszczalnia ścieków Gubin-Guben

Powstanie oczyszczalni ścieków dla 2 miast po obu stronach granicy Gubin i Guben to modelowy przykład współpracy polsko-niemieckiej. Funkcjonująca od maja 1998 roku Wspólna Oczyszczalnia Ścieków Gubin-Guben dzięki zastosowanemu w niej procesowi technologicznemu jest jednym z najnowocześniejszych tego typu obiektów w Polsce. Ta ogromna inwestycja zrealizowana w ramach pilotażowego programu z zakresu ochrony środowiska, obejmującego również budowę kanalizacji miasta Gubina, sfinansowana została w całości ze środków przekazanych przez Niemieckie Federalne Ministerstwo Ochrony Środowiska, Ministerstwo Ochrony Środowiska Landu Brandenburgii oraz z funduszy pomocowych Unii Europejskiej – Phare CBC.

4.5 Województwo łódzkie

Województwo łódzkie zajęło w rankingu sukcesu rozwojowego dziewiątą pozycję. Na nieco tylko wyższą od przeciętnej lokatę województwa miała wpływ stosunkowo niska dynamika gospodarki i warunków życia w zestawieniu z wysoką dynamiką funkcjonowania samorządów oraz wysoką dynamiką kapitału ludzkiego. Zmiana poziomu infrastruktury technicznej w badanym okresie na tle innych województw była przeciętna. Wysoka dynamika funkcjonowania samorządów to efekt jednego z najwyższych w kraju wskaźników dynamiki udziału dochodów własnych samorządów w dochodach ogółem, co świadczy o dążeniu do niezależności. Jednocześnie pozytywne zmiany odnotowano w wydatkowaniu środków na administrację, które to środki rosły istotnie wolniej niż przeciętnie w kraju.

Sukces województwa łódzkiego w zakresie kapitału ludzkiego był rezultatem największych w kraju pozytywnych zmian w zakresie poziomu wiedzy, względnej poprawy sytuacji demograficznej i zdrowotnej. W badanym okresie odnotowano w regionie nie tylko ponadprzeciętny przyrost liczby osób z wyższym wykształceniem, ale także wyraźny spadek wczesnej umieralności mężczyzn – wskaźnik ten pośrednio sygnalizuje wzrost poziomu wiedzy funkcjonalnej. Warto odnotować, że w sferze poziomu zdrowia województwo cechował jeden z największych spadków umieralności niemowląt.

Tabl. 6. Województwo łódzkie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

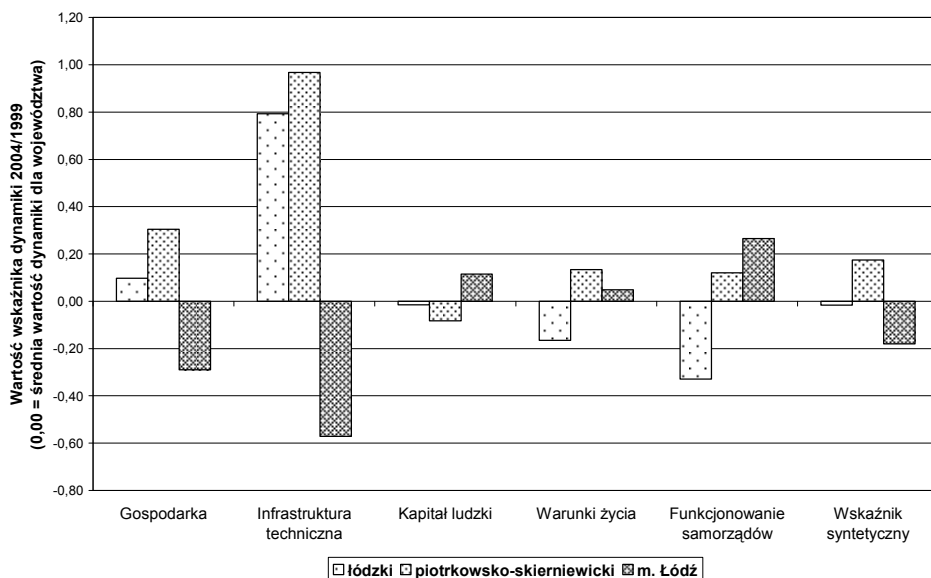
Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	11
Infrastruktura techniczna	7
Kapitał ludzki	3
Warunki życia	11
Funkcjonowanie samorządów	2
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	9

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Województwo łódzkie było regionem o przeciętnym poziomie wewnętrznego zróżnicowania sukcesu rozwojowego. W ujęciu podregionów rolę lidera pełnił podregion piotrkowsko-skierniewicki. Natomiast najwolniej, w stosunku do poziomu wyjściowego, rozwijała się Łódź. Nieco niższą od przeciętnej, w skali województwa, dynamiką rozwojową cechował się podregion łódzki.

Rozpiętość wewnątrzregionalnych zróżnicowań w zakresie poszczególnych aspektów sukcesu rozwojowego była największa w sferze infrastruktury technicznej. Natomiast najmniejszą rozpiętość odnotowano w sferze kapitału ludzkiego i w tym przypadku ta różnica była jedną z najniższych w Polsce. Tylko trzy regiony odnotowały niższe rozpiętości.

Jak wspomniano, największe zróżnicowania dynamiki rozwoju zaobserwowano w sferze infrastruktury technicznej. O skali tych rozpiętości świadczy bardzo wysoka dynamika odnotowana w podregionie piotrkowsko-skierniewickim i jednocześnie bardzo niska w Łodzi. W podregionie łódzkim odnotowano wysoką dynamikę rozwoju infrastruktury technicznej, niewiele niższą od dynamiki lidera. Te zróżnicowania są efektem zróżnicowań w dynamice infrastruktury transportu i infrastruktury bytowej.

Ryc. 12. Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie łódzkim

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Zróżnicowania dynamiki rozwoju gospodarki były w województwie łódzkim zdecydowanie niższe niż w przypadku infrastruktury technicznej. Największe rozpiętości odnotowano pomiędzy najlepszym, podregionem piotrkowsko-skierniewickim, a najslabszą w tym ujęciu Łodzią. Powyżej przeciętnej uplasował się podregion łódzki. Największe zróżnicowania dotyczyły wydajności pracy, struktury gospodarki – w piotrkowsko-skierniewickim nastąpił najwyższy przyrost pracujących w sektorze usług. Istotne różnice wewnątrzregionalne odnotowano w dynamice aktywności zawodowej.

Dynamika rozwoju kapitału ludzkiego była w województwie łódzkim najmniej zróżnicowana. Była także jedną z najmniej zróżnicowanych na tle innych województw. Ponadprzeciętną dynamiką cechowała się Łódź, natomiast dynamiką niższą od przeciętnej – pozostałe dwa podregiony województwa łódzkiego. O

ponadprzeciętnej dynamice Łodzi zdecydowała najwyższa na tle wszystkich polskich podregionów dynamika wskaźnika przemian demograficznych.

Wewnątrzwojewódzkie zróżnicowanie dynamiki rozwoju warunków życia było również niewielkie. Najwyższą dynamikę odnotowano w podregionie piotrkowsko-skierniewickim, a najniższą – w łódzkim. Dynamikę zbliżoną do przeciętnej zaobserwowano w Łodzi. Największe rozpiętości odnotowano w zamożności mieszkańców, warunkach mieszkaniowych, infrastrukturze szkolnictwa oraz infrastrukturze bezpieczeństwa.

Ostatni z analizowanych aspektów dotyczy funkcjonowania samorządów. Najbardziej poprawiło się ono w Łodzi, a następnie w piotrkowsko-skierniewickim. Niska dynamika charakteryzowała podregion łódzki. O takim rozkładzie zdecydował głównie udział dochodów własnych samorządów w dochodach ogółem.

Projekt: „e- Łódź” - zakup i wdrożenie „elektronicznego urzędu” w Urzędzie Miasta Łodzi

Celem głównym projektu jest poprawa konkurencyjności stolicy województwa łódzkiego oraz wsparcie jej rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii w tworzeniu nowej i rozbudowy istniejącej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego miasta Łodzi. Realizacja projektu „e-Łódź” w Urzędzie Miasta Łodzi (UMŁ) polegać będzie na zakupie, instalacji i konfiguracji m.in.: sprzętu i oprogramowania „MetroPortal – Wrota Łodzi”- elektronicznej platformy komunikacji pomiędzy urzędem a obywatelami i przedsiębiorcami; zintegrowanego systemu oprogramowania „elektronicznego urzędu” realizującego obsługę interesantów UMŁ za pomocą Internetu/Platformy elektronicznej; oprogramowania systemu Elektronicznego Obiegu Dokumentów; sprzętu i oprogramowania systemu Elektronicznego Archiwum i Podpisu Elektronicznego; „Furtek Łodzi” – aktywnych punktów Publicznego Dostępu do Internetu – placówek usytuowanych w dużych osiedlach mieszkaniowych znajdujących się w dużej odległości od UMŁ; Punktów Publicznego Dostępu do Internetu (PIAP) – Infomatów.

W następnym etapie system „e-Łódź” zostanie połączony z elektroniczną mapą miasta. Całościowe wdrożenie projektu „e-Łódź” zapewni m.in. pełną obsługę osób niepełnosprawnych w zakresie wydawania kart parkingowych czy zadań Urzędu Stanu Cywilnego, pomoże załatwić formalności przy uzyskaniu pozwoleń i wydawaniu koncesji, a wszystko najczęściej bez konieczności osobistego przychodzenia do urzędu.

4.6 Województwo małopolskie

Województwo małopolskie zajęło w rankingu sukcesu rozwojowego trzecią pozycję. O sukcesie tego regionu, podobnie jak w przypadku Mazowsza, zadecydowała wysoka dynamika rozwoju gospodarczego oraz kapitału ludzkiego i społecznego. W rozwoju gospodarczym zaobserwowano dynamiczne przemiany struktury związane przede wszystkim z rozwojem sektora usług. Przyczyniły się one do zdecydowanej poprawy warunków pracy. W województwie bardzo dynamicznie rozwijał się również sektor otoczenia biznesu, który jest jednym z ważniejszych czynników kształtujących warunki gospodarowania. Czynnikiem sukcesu w zakresie kapitału ludzkiego i społecznego była najszybsza w Polsce poprawa sytuacji zdrowotnej, ponadprzeciętny wzrost poziomu wiedzy, oraz stosunkowo wolny wzrost sfery wykluczenia społecznego. W zakresie poprawy warunków życia i funkcjonowania samorządów region cechował się dynamiką nieznacznie przekraczającą wartości przeciętne. Powolne zmiany miały natomiast miejsce w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej.

Województwo małopolskie było regionem o przeciętnym w porównaniu do innych obszarów, poziomie zróżnicowań wewnątrzregionalnych pod względem poziomu rozwojowego.

W ujęciu podregionów rolę lidera pełnił podregion nowosądecki. Natomiast najwolniej, w stosunku do poziomu wyjściowego, rozwijał się Kraków. Podregion krakowsko-tarnowski cechował się zbliżoną do przeciętnej dynamiką rozwoju.

Rozpiętość wewnątrzwojewódzkich zróżnicowań w zakresie poszczególnych aspektów sukcesu rozwojowego była największa w sferze gospodarki. Była ona również duża w porównaniu do sytuacji w pozostałych województwach Polski. Tylko trzy regiony charakteryzowały się większą rozpiętością dynamiki rozwoju gospodarki. Duże zróżnicowania dynamiki w województwie małopolskim cechowały

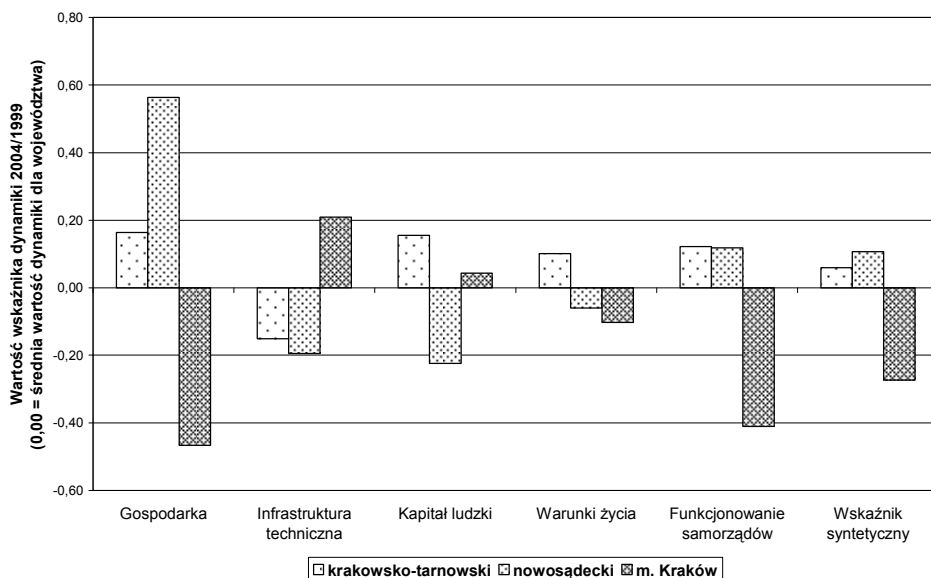
również funkcjonowanie samorządów. Natomiast najmniejsze zróżnicowania zaobserwowano w dynamice rozwoju warunków życia.

Tabl. 7. Województwo małopolskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	3
Infrastruktura techniczna	10
Kapitał ludzki	4
Warunki życia	6
Funkcjonowanie samorządów	9
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	3

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Jak wspomniano największe zróżnicowania pomiędzy podregionami odnotowano w sferze rozwoju gospodarki. O skali tych rozpiętości zdecydowała bardzo wysoka dynamika odnotowana w podregionie nowosądeckim i bardzo niska w samym Krakowie. Tak duże zróżnicowania pomiędzy tymi dwoma podregionami dotyczą głównie znacznych zróżnicowań w dynamice PKB i dynamice aktywności zawodowej. Duże rozpiętości odnotowano również pomiędzy dynamiką wydajności pracy i dynamiką napływu kapitału zagranicznego. W zakresie tych wskaźników podregion krakowski-tarnowski cechował się dynamiką rozwoju wyższą od przeciętnej.

Ryc. 13. Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Dynamika funkcjonowania samorządów to kolejny aspekt cechujący się dużymi zróżnicowaniami wewnątrzregionalnymi w Małopolsce. O ile podregiony nowosądecki i krakowsko-tarnowski odnotowały dynamikę zbliżoną i wyższą od przeciętnej, o tyle w Krakowie dynamika funkcjonowania samorządów była zdecydowanie niższa od przeciętnej. Negatywna tendencja funkcjonowania samorządów przejawiała się najwyższym wśród wszystkich podregionów wzrostem wydatków na administrację publiczną oraz istotnym spadkiem nakładów inwestycyjnych samorządów gminnych.

Rozpiętość zróżnicowań w sferze rozwoju infrastruktury technicznej była znacząco niższa i zbliżona do przeciętnej w porównaniu z pozostałymi województwami. Ponadprzeciętną dynamiką rozwoju infrastruktury technicznej wewnątrzregionalnie

cechował się Kraków, natomiast podregion nowosądecki i krakowsko-tarnowski reprezentowały dynamikę niższą od przeciętnej.

Wewnątrzregionalne zróżnicowania w sferze kapitału ludzkiego są w województwie małopolskim jeszcze mniejsze i przeciętne na tle pozostałych województw. Najbardziej widoczne odchylenia istnieją pomiędzy podregionem krakowsko-tarnowskim, którego dynamika była wyższa od przeciętnej, a nowosądeckim, cechującym się dynamiką kapitału ludzkiego niższą od przeciętnej. Dynamika zmian w Krakowie była bliska przeciętnej.

Ostatnim z analizowanych aspektów są warunki życia, gdzie zróżnicowania wewnątrzregionalne są niewielkie i na tle kraju – także niskie. Wyższą od przeciętnej dynamiką warunków życia cechował się podregion krakowsko-tarnowski, nieco niższą od przeciętnej – podregion nowosądecki, natomiast sam Kraków charakteryzował się dynamiką warunków życia najniższą. Największe zróżnicowania dynamiki odnotowano w sferze infrastruktury szkolnictwa.

Projekt: Świątynia Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach

Kraków – miasto Jana Pawła II zajmuje szczególne miejsce na kulturowej i religijnej mapie Polski. Samorząd Województwa biorąc pod uwagę oczekiwania pielgrzymów, przyjeżdżających z całego świata do Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach, wsparł rozwój infrastrukturalny Świątyni poprzez budowę parkingu wraz z zapleczem i drogą dojazdową do Sanktuarium.

Zadanie, realizowane w ramach Kontraktu Wojewódzkiego miało na celu likwidację utrudnień komunikacyjnych wynikających z usytuowania Bazyliki w obrębie osiedla mieszkaniowego oraz poprawę wizerunku regionu, a w konsekwencji zwiększenie liczby turystów – pielgrzymów. W efekcie powstało 96 stanowisk parkingowych dla autobusów, z których korzystać może 4 800 turystów. Powierzchnia zagospodarowanego terenu to 20 220 m², natomiast powierzchnia zaplecza socjalno – gastronomicznego wynosi 220 m². Zamontowane oznakowanie ułatwia pielgrzymom dojazd do Sanktuarium.

4.7 Województwo mazowieckie

Województwo mazowieckie zostało liderem pod względem skali sukcesu rozwojowego. Swoją pozycję zawdzięcza dynamicznemu – najszybszemu w Polsce

rozwojowi gospodarczemu jak i najszybszemu rozwojowi kapitału ludzkiego. W regionie odnotowano najwyższą w kraju dynamikę PKB. Wysoka dynamika cechowała także wydajność pracy, napływ kapitału zagranicznego czy aktywność zawodową (Tabl. 8). Sukces na polu gospodarczym spowodował napływ ludności, a w ostatnich latach przyczynia się również do łagodzenia negatywnych trendów demograficznych. Czynniki te, w połączeniu z dynamicznie rosnącym poziomem wiedzy i aktywności społecznej, były przyczynami sukcesu regionu w zakresie kapitału ludzkiego. Województwo mazowieckie cechowało się również wysoką dynamiką rozwoju infrastruktury technicznej i warunków życia. Jedynie w zakresie funkcjonowania samorządów odnotowano bardzo małe, w porównaniu do innych województw, postępy.

Tabl. 8. Województwo mazowieckie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

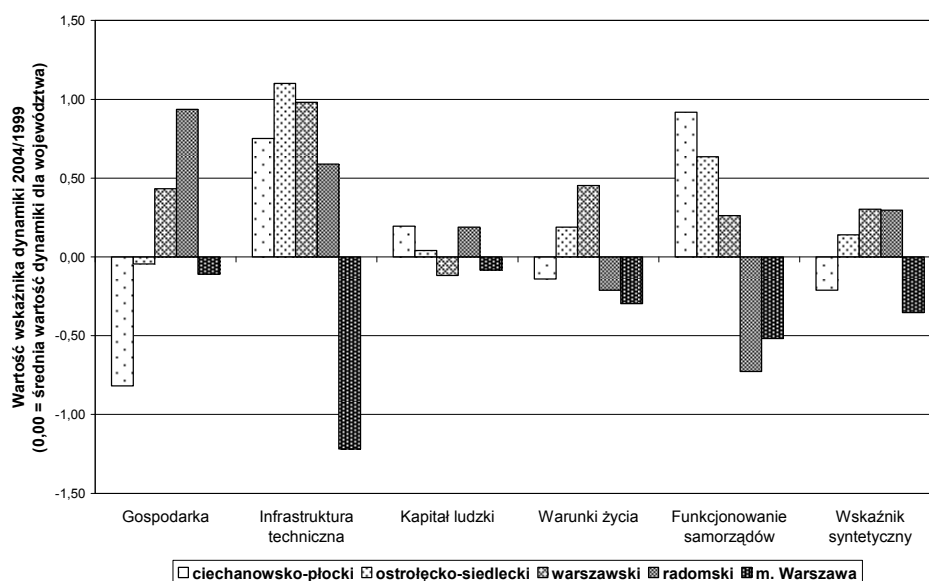
Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	1
Infrastruktura techniczna	4
Kapitał ludzki	1
Warunki życia	3
Funkcjonowanie samorządów	16
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	1

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Wysoka dynamika rozwoju nie była notowana we wszystkich częściach województwa mazowieckiego. Pod tym względem region ten był bardzo silnie zróżnicowany. Wbrew pozorom Warszawa nie była liderem pod względem dynamiki rozwoju. Wręcz odwrotnie – zajęła ostatnie miejsce. Wynika to z faktu, że już w 1999 r. była miastem o bardzo wysokim poziomie rozwoju. Utrzymanie najwyższej w regionie dynamiki, która liczona jest właśnie względem poziomu wyjściowego, wymagałoby praktycznie nieosiągalnie dużych przyrostów bezwzględnych

poszczególnych wskaźników. Wysoką dynamikę łatwiej było osiągnąć podregionom startującym z niskiego pułapu rozwoju jak np. podregionowi ostrołęcko-siedleckiemu, który okazał się liderem pod względem skali sukcesu rozwojowego. Ponadprzeciętną dynamikę zaobserwowano również w podregionie warszawskim i radomskim. Niskie tempo rozwoju, oprócz Warszawy, zaobserwowano również w podregionie ciechanowsko-płockim (Ryc. 14).

Ryc. 14. Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowanie w województwie mazowieckim

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Rozpiętość wewnątrzwojewódzkich zróżnicowań w zakresie poszczególnych aspektów sukcesu rozwojowego była największa w przypadku infrastruktury technicznej. Była ona również rekordowa w porównaniu do sytuacji w pozostałych analizowanych województwach. Dużym zróżnicowaniem dynamiki w województwie mazowieckim cechowała się również gospodarka i funkcjonowanie samorządów.

Natomiast najmniejsze różnice wewnątrz Mazowsza odnotowano w dynamice rozwoju kapitału ludzkiego i warunków życia (Ryc. 14).

Zróżnicowania dynamiki gospodarczej w województwie mazowieckim było duże, choć nie aż tak jak w przypadku czy infrastruktury technicznej. Zdecydowanie najniższą dynamikę odnotowano w podregionie ciechanowsko-płockim. Niższa od przeciętnej była również dynamika rozwoju Warszawy i podregionu ostrołęcko-siedleckiego. Gospodarka pozostałych dwóch podregionów – warszawskiego i radomskiego – rozwijała się bardzo szybko. Ostatni z wymienionych podregionów był regionalnym liderem, a w skali kraju zajął drugie miejsce.

Bardzo duże zróżnicowania odnotowano w odniesieniu do dynamiki rozwoju infrastruktury technicznej. Była ona wysoka we wszystkich podregionach z wyjątkiem Warszawy. Analizując dynamikę w układzie podregionów pod uwagę wzięto jedynie dostępne – podstawowe dane z zakresu infrastruktury, co w pełni nie oddaje zmian, jakie zaszły w specyficznym, silnie zurbanizowanym obszarze Warszawy. Nie mniej oczywistym jest fakt, że Warszawa potrzebuje daleko idącej modernizacji układu infrastruktury technicznej – w szczególności transportowej. Realizowane w badanym okresie inwestycje nie były w stanie w istotny sposób polepszyć sytuacji w tym zakresie.

Stosunkowo niewielkie, w porównaniu do poprzedniego aspektu, zróżnicowanie charakteryzowało dynamikę kapitału ludzkiego. Najniższą dynamikę odnotowano w w podregionie warszawskim oraz w Warszawie. W pozostałych podregionach była ona wyższa od przeciętnej. Jednak w przypadku podregionu ostrołęcko-siedleckiego jedynie nieznacznie. Najszybsze zmiany odnotowano w podregionie ciechanowsko-płockim oraz radomskim.

Nieco większa skala zmian cechowała warunki życia. Ponownie najniższą dynamiką w tym zakresie odnotowano w Warszawie. Również podregion ciechanowsko-płocki i radomski charakteryzowały się dynamiką niższą od

przeciętnej. W pozostałych dwóch podregionach – ostrołęcko-siedleckim i warszawskim – zachodziły w omawianym zakresie bardzo dynamiczne zmiany. Wyraźnym liderem był w tym względzie podregion warszawski.

W ostatnim z omawianych aspektów – funkcjonowaniu samorządów – zróżnicowania dynamiki były swoją skalą zbliżone do rozpiętości obserwowanej w gospodarce. Duże różnice dynamiki spowodowane były bardzo powolnymi zmianami obserwowanymi w podregionie radomskim oraz w mniejszym stopniu w Warszawie, a także bardzo wysoką dynamiką notowaną w podregionie ciechanowsko-płocki. Ponadprzeciętna dynamika cechowała również kolejne dwa podregiony: ostrołęcko-siedlecki i warszawski.

Analiza poszczególnych aspektów sukcesu rozwojowego w województwie mazowieckim wskazuje jednoznacznie, że wysoka pozycja tego regionu wynikała z wysokiej dynamiki dwóch, położonych peryferyjnie względem Warszawy, podregionów – ostrołęcko-siedleckiego, radomskiego oraz podregionu otaczającego miasto – warszawskiego. Podregion warszawski po części swój sukces zawdzięcza Warszawie. Dużą część jego obszaru wchodzi w skład aglomeracji warszawskiej, w której obserwowane są w ostatnich latach bardzo intensywne procesy suburbanizacyjne.

4.8 Województwo opolskie

Województwo opolskie, które zajęło przedostatnie miejsce w rankingu sukcesu rozwojowego, cechowało się bardzo niską dynamiką gospodarki oraz kapitału ludzkiego. W przypadku gospodarki niskie wartości dynamiki odnotowano w mierniku PKB, wskaźnikach napływu kapitału zagranicznego, zmian struktury gospodarczej, warunków pracy i otoczenia biznesu. Pod względem dynamiki PKB region zajął dopiero 15 miejsce. Jednocześnie dynamika napływu kapitału zagranicznego była najniższa w kraju. Spośród trzech pozostałych aspektów sukcesu

rozwojowego wysoka dynamika cechowała jedynie warunki życia. Pod tym względem region zajął piąte miejsce w kraju.

Tabl. 9. Województwo opolskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	15
Infrastruktura techniczna	9
Kapitał ludzki	15
Warunki życia	5
Funkcjonowanie samorządów	7
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	15

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Projekt: Działania podejmowane w obszarze ochrony zdrowia, polityki społecznej i edukacji kadry medycznej w regionie

Jednym z działań mających na celu wzmocnienie opolskiego ośrodka akademickiego, było utworzenie w dniu 1 maja 2003 roku Państwowej Medycznej Wyższej Szkoły Zawodowej w Opolu. Jest ona jedyną państwową medyczną wyższą szkołą zawodową w Polsce i pierwszą uczelnią medyczną na Opolszczyźnie. Zapewnia edukację kadry medycznej według najnowszych standardów, zgodnych z wymogami Unii Europejskiej. Powołanie szkoły umożliwiło dokonanie transformacji w kształceniu pielęgniarek i położnych na poziom wyższy i dostosowanie do potrzeb rynku pracy.

W okresie ostatnich lat, przy aktywnym udziale samorządu województwa, nastąpiło zmniejszenie zadłużenia wojewódzkich jednostek ochrony zdrowia m.in. poprzez wdrożenie programów restrukturyzacyjnych, wykorzystanie szansy wynikającej z wejścia w życie ustawy z dnia 15 kwietnia 2005 r. o pomocy publicznej i restrukturyzacji, a także poprzez działania związane z przekształceniami samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej w spółki z o.o. czy też polegające na połączeniu szpitala powiatowego i wojewódzkiego – co jest unikatowym rozwiązaniem w skali kraju.

Głównymi przedsięwzięciami inwestycyjnymi zrealizowanymi przy wsparciu samorządu województwa są: program opieki kardiologicznej i kardiochirurgicznej w województwie opolskim, rozbudowa Wojewódzkiego Ośrodka Onkologii w Opolu – budowa II pawilonu Zakładu Radioterapii oraz budowa Zakładu Medycyny Nuklearnej.

Województwo opolskie nie jest podzielone na podregiony. W związku z tym nie przeprowadzono analizy wewnętrznego zróżnicowania sukcesu rozwojowego. Z uwagi na brak podstawowych danych, jak np. poziomu PKB, analiza tak byłaby niepełna i nieporównywalna z pozostałymi wynikami zamieszczonymi w opracowaniu.

4.9 Województwo podkarpackie

Województwo podkarpackie zajęło w rankingu sukcesu rozwojowego drugą pozycję. Wysoką pozycję zawdzięcza dynamicznemu rozwojowi gospodarczemu oraz wysokiej dynamice rozwoju infrastruktury. Region był drugi w Polsce pod względem dynamiki PKB. Cechował się także zdecydowanie najwyższą dynamiką napływu inwestycji zagranicznych, które przyczyniły się przyspieszenia restrukturyzacji gospodarki. Województwo podkarpackie było również obszarem dynamicznych zmian w zakresie rozwoju infrastruktury – w szczególności sieciowej (komunalnej) i ochrony środowiska. Znacznie wzrosła gęstość sieci kanalizacyjnej, a także odsetek ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków. Zmiany w pozostałych aspektach sukcesu rozwojowego nie były już tak szybkie. W przypadku warunków życia i funkcjonowania samorządów dynamika zmian zbliżona była do przeciętnej. Stosunkowo nieduże zmiany odnotowano w przypadku kapitału ludzkiego i społecznego.

Tabl. 10. Województwo podkarpackie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

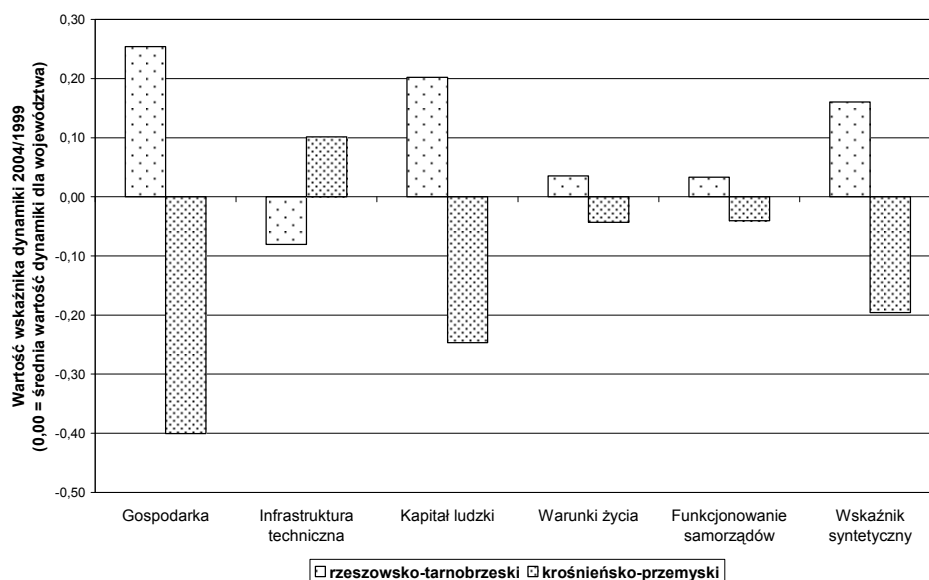
Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	2
Infrastruktura techniczna	2
Kapitał ludzki	10
Warunki życia	8
Funkcjonowanie samorządów	8
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	2

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Województwo podkarpackie było regionem o przeciętnym poziomie wewnętrznego zróżnicowania sukcesu rozwojowego. W ujęciu podregionów rolę lidera pełnił podregion rzeszowsko-tarnobrzeski, natomiast wolniej, w porównaniu z poziomem wyjściowym, rozwijał się podregion krośnieńsko-przemyski.

Rozpiętość wewnątrzregionalnych zróżnicowań w zakresie poszczególnych aspektów sukcesu rozwojowego branych pod uwagę była największa w gospodarce. Istotne zróżnicowania odnotowano także w sferze dynamiki kapitału ludzkiego. Z kolei w zakresie warunków życia i funkcjonowania samorządów nie zaobserwowano istotnych zróżnicowań – tempo wzrostu obydwu podregionów było zbliżone do przeciętnej.

Jak wspomniano, gospodarka była tym aspektem sukcesu rozwojowego, w którym odnotowano największe zróżnicowania dynamiki. O skali tych zróżnicowań zdecydowała stosunkowo wysoka dynamika odnotowana w podregionie rzeszowsko-tarnobrzeskim i jednocześnie bardzo niska dynamika w podregionie krośnieńsko-przemyskim. Największe zróżnicowania dotyczyły rozwoju gospodarczego mierzonego poziomem PKB, wydajności pracy oraz napływie kapitału zagranicznego.

Ryc. 15. Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie podkarpackim

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Dynamika rozwoju infrastruktury technicznej była w województwie podkarpackim mało zróżnicowana. Zróżnicowania były niskie także na tle pozostałych województw. Tylko trzy wśród analizowanych cechowały się niższą rozpiętością dynamiki rozwoju infrastruktury technicznej. Jednak tu tendencja jest odwrócona – liderem jest w tym przypadku podregion krośnieńsko-przemyski, cechujący się dynamiką wyższą od przeciętnej. Zadecydowała o tym w głównej mierze dynamika rozwoju infrastruktury bytowej.

Wewnątrzregionalne zróżnicowania dynamiki rozwoju kapitału ludzkiego przedstawiają z powrotem rozkład, w którym liderem, jak we wskaźniku syntetycznym, jest podregion rzeszowsko-tarnobrzieski. Na tle innych województw zróżnicowania są stosunkowo duże. Zróżnicowania dotyczą głównie zmian w poziomie wiedzy i poziomie przedsiębiorczości.

Pod względem warunków życia i funkcjonowania samorządów zróżnicowania pomiędzy dwoma analizowanymi podregionami województwa podkarpackiego stają się coraz mniejsze. Ponadprzeciętną dynamiką cechował się podregion rzeszowsko-tarnobrzeski, a poniżej – krośnieńsko-przemyski. Warto podkreślić, że na tle innych województw te zróżnicowania także są niewielkie. Tylko jedno województwo w kraju cechuje się niższymi zróżnicowaniami w aspekcie warunków życia, natomiast biorąc pod uwagę funkcjonowanie samorządów – Podkarpackie cechuje najniższe w Polsce zróżnicowanie wewnątrzregionalne dynamiki tego czynnika. Pozytywnym przejawem jest spadek w obu podregionach wydatków z budżetów gminnych na administrację publiczną.

Projekt: Dolina Lotnicza

Przedsięwzięciem mającym ogromne znaczenie dla rozwoju innowacyjnej gospodarki województwa podkarpackiego było powołane w 2003 r. przez przedsiębiorców związanych z lotnictwem Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego Dolina Lotnicza. Dolina Lotnicza, jako jeden z nielicznych w kraju, klaster innowacyjny sektora lotniczego, skupia obecnie 47 przedsiębiorstw hi-tech, i odgrywa kluczową rolę w podniesieniu potencjału innowacyjnego regionu. Liderem w tym klastrze jest Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego “PZL – Rzeszów” S.A.

Cele stowarzyszenia Dolina Lotnicza to organizacja i rozwijanie efektywnego kosztowo łańcucha dostawców, stworzenie dogodnych warunków do rozwoju przedsiębiorstw przemysłu lotniczego w regionie, dalszy rozwój badań, umiejętności i kwalifikacji w zakresie lotnictwa, współpraca i rozwój przemysłu lotniczego i uczelni wyższych, które będą promować nowe koncepcje oraz rozwijać sektor badawczo-rozwojowy w przemyśle lotniczym, promocja polskiego przemysłu lotniczego, wspieranie przedsiębiorstw z przemysłu lotniczego oraz wpływanie na politykę gospodarczą polskiego rządu w kwestiach związanych z przemysłem lotniczym.

4.10 Województwo podlaskie

Województwo podlaskie zajęło w rankingu sukcesu rozwojowego ósmą pozycję. Na nieznacznie wyższą od przeciętnej lokatę złożyła się bardzo niska dynamika funkcjonowania samorządów w zestawieniu ze stosunkowo przeciętną dynamiką w pozostałych aspektach. Najbardziej niekorzystnym przejawem niskiej dynamiki funkcjonowania samorządów okazały się najszybciej w kraju rosnące wydatki na

administrację. Dziewiąta lokata w sferze kapitału ludzkiego to jeden z najwyższych przyrostów udziału osób niepełnosprawnych. Pozostałe aspekty składające się na kapitał ludzki cechowała raczej przeciętna dynamika. W sferze warunków życia warto zwrócić uwagę na istotne pogorszenie warunków mieszkaniowych – najwyższy w kraju spadek liczby mieszkań oddanych do użytku oraz negatywne zmiany w sferze infrastruktury ochrony zdrowia. W badanym okresie bowiem nastąpił w województwie najwyższy w kraju spadek liczby lekarzy. Największemu w kraju ograniczeniu uległa też dostępność karettek sanitarnych.

Tabl. 11. Województwo podlaskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	6
Infrastruktura techniczna	6
Kapitał ludzki	9
Warunki życia	7
Funkcjonowanie samorządów	15
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	8

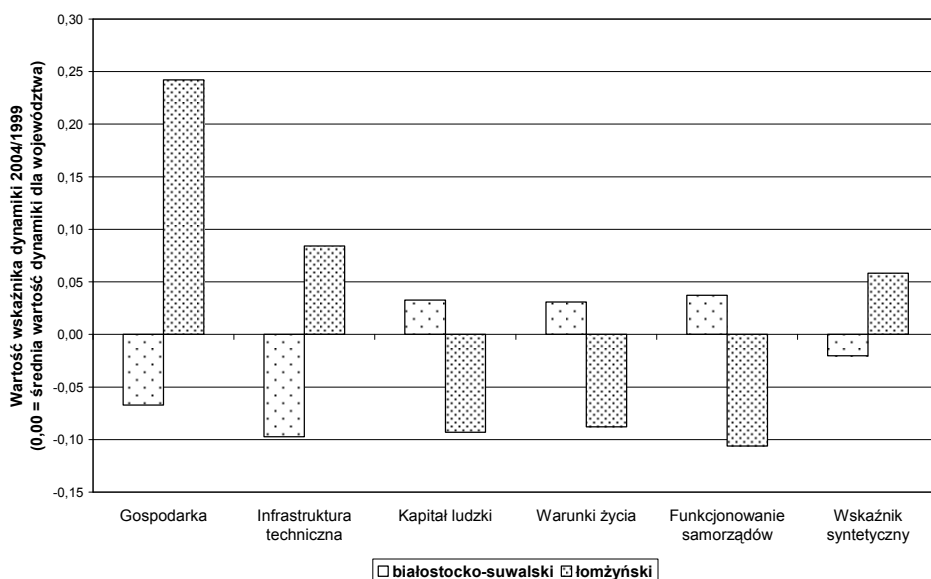
Źródło: Opracowanie IBnGR.

Województwo podlaskie było regionem o niskim poziomie wewnętrznego zróżnicowania sukcesu rozwojowego. W ujęciu podregionów rolę lidera pełnił podregion łomżyński. Najwolniej, w stosunku do poziomu wyjściowego, rozwijał się podregion białostocko-suwański.

Rozpiętość wewnątrzwojewódzkich zróżnicowań w zakresie poszczególnych aspektów sukcesu rozwojowego była największa w gospodarce. Na tle pozostałych województw ta rozpiętość była niewielka. Jedynie dwa regiony prezentowały rozpiętości dynamiki jeszcze mniejsze. Następnym aspektem o większych, na tle innych aspektów, rozpiętościach dynamiki rozwoju była infrastruktura techniczna,

dalej – funkcjonowanie samorządów. Tu rozpiętości były niskie na tle innych województw. Tylko dwa województwa prezentowały rozpiętości dynamiki mniejsze.

Ryc. 16. Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie podlaskim

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Jak wspomniano gospodarka była tym aspektem sukcesu rozwojowego, w którym odnotowano największe w regionie zróżnicowania. O ile bardzo wysoką dynamiką cechował się podregion łomżyński, o tyle wolniej niż przeciętnie rozwijał się podregion białostocko-suwański. O skali tych zróżnicowań zadecydowały zmiany w sferze rozwoju gospodarczego (mierzonego poziomem PKB), zmiany w wydajności pracy, zmiany w rozwoju otoczenia biznesu.

Kolejnym aspektem o zróżnicowaniach zdecydowanie wyższych od przeciętnej cechowała się dynamika infrastruktury technicznej. Istotny wzrost nastąpił w

podregionie łomżyńskim, spowolnienie zaś – w podregionie białostocko-suwańskim. Zadecydowały o tym wskaźniki dotyczące dynamiki infrastruktury bytowej.

Kapitał ludzki i warunki życia to dwie kategorie, których rozkład i skala rozpiętości są najbardziej zbliżone do siebie. Ponadprzeciętną dynamiką w obu kategoriach cechowało się województwo białostocko-suwańskie, spowolnienie odnotowano w podregionie łomżyńskim. W kategorii kapitału ludzkiego największe rozpiętości odnotowano w sferze zdrowia. Najbardziej niekorzystnym tego przejawem był najwyższy w Polsce przyrost wskaźnika zgonu niemowląt w podregionie łomżyńskim. Pod względem warunków życia największe zróżnicowania dynamiki odnotowano w sferze zamożności gospodarstw domowych, w sferze infrastruktury szkolnictwa oraz infrastruktury bezpieczeństwa publicznego.

Ostatni z omawianych aspektów dotyczy funkcjonowania samorządów. Najbardziej poprawiło się ono w podregionie białostocko-suwańskim, natomiast istotnemu spowolnieniu uległa omawiana sfera w podregionie łomżyńskim. Takie rozpiętości dotyczyły przede wszystkim dynamiki nakładów inwestycyjnych samorządów gminnych.

Projekt: Unowocześnienie i marketing Kanału Augustowskiego

Realizacja tego przedsięwzięcia stworzyła warunki do rozwoju regionalnego przemysłu turystycznego i stała się dźwignią rozwoju miasta Augustowa poprzez rozszerzenie zakresu inwestycji prowadzonych przez sektor prywatny. Daje to podstawę do tworzenia nowych miejsc pracy a także zwiększenia dochodów z turystyki. W ramach projektu odbudowano i zagospodarowano nabrzeża Kanału Augustowskiego a wzdłuż nich ścieżkę rowerową i chodnik dla pieszych, wybudowano i wyposażono nowoczesny obiekt (imitujący jacht) Centrum Informacji Turystycznej w Augustowie. Ważnym elementem była budowa podstawowej infrastruktury technicznej (sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej w atrakcyjnych turystycznie miejscowościach położonych w pobliżu Kanału i Augustowa) oraz remont ulic, kładki dla pieszych i mostu (łączących centrum miasta z Kanałem i dzielnicą sanatoryjno – hotelową).

4.11 Województwo pomorskie

Województwo pomorskie zajęło szóste miejsce w rankingu sukcesu rozwojowego regionów. Bardzo wysoką dynamikę odnotowano w zakresie warunków życia. Pod tym względem województwo pomorskie zajęło pierwsze miejsce w kraju. Z kolei dynamika gospodarki i infrastruktury technicznej plasuje województwo na ostatnich miejscach rankingu. Wysoka dynamika warunków życia wiązała się przede wszystkim z poprawą indywidualnych warunków życia. Najwyższą dynamiką w kraju cechowały się warunki mieszkaniowe. Bardzo wyraźnie wzrósł również poziom zamożności oraz polepszyło się wyposażenie gospodarstw domowych. W zakresie usług publicznych, które również stanowią składową warunków życia, odnotowano wysoką dynamikę infrastruktury kultury oraz bezpieczeństwa powszechnego – pomorskie było regionem, który pod względem wzrostu wskaźnika wykrywalności przestępstw zajął drugie miejsce.

Tabl. 12. Województwo pomorskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

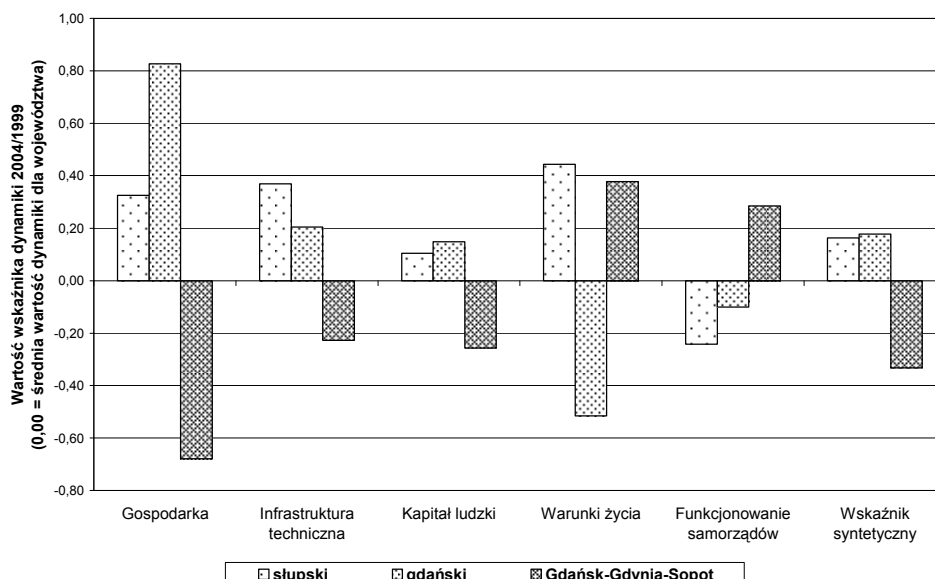
Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata(wśród 16 województw)
Gospodarka	13
Infrastruktura techniczna	15
Kapitał ludzki	6
Warunki życia	1
Funkcjonowanie samorządów	5
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	6

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Województwo pomorskie zalicza się do regionów o znacznej wewnętrznej rozpiętości dynamiki rozwojowej. Liderem w zakresie sukcesu rozwojowego był podregion gdański, który nieznacznie wyprzedził podregion słupski. Zdecydowanie niższą, od przeciętnej dla województwa, dynamiką rozwoju cechowało się natomiast Trójmiasto.

Dynamika gospodarki była tym aspektem sukcesu rozwojowego, który w przypadku województwa pomorskiego najsilniej różnicował podregiony. Znaczna rozpiętość odnotowana została także w zakresie dynamiki warunków życia. Najmniejsze zróżnicowania cechowała dynamika kapitału ludzkiego.

Ryc. 17. Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowanie w województwie pomorskim

Źródło: Opracowanie IBnGR

Wysoka rozpiętość wskaźników dynamiki gospodarczej wynikała z wysokich wartości tego wskaźnika odnotowanych w podregionie gdańskim i niskich, które cechowały Trójmiasto. O skali omawianej rozpiętości zdecydowały przede wszystkim różnice w dynamice PKB, wydajności pracy i warunków pracy.

Dynamika rozwoju infrastruktury technicznej była znacznie słabiej zróżnicowana. Liderem w tym zakresie okazał się podregion słupski. Z kolei wyraźnie wolniej od przeciętnej dla regionu rozwijała się ona w Trójmieście. W podregionie słupskim, w

przeciwieństwie do Trójmiasta, zaobserwowano wysoką dynamikę rozwoju infrastruktury transportu lądowego i ochrony środowiska.

Kapitał ludzki był tym aspektem sukcesu rozwojowego, który w województwie pomorskim cechował się najmniej zróżnicowaną dynamiką. Podobnie jak w przypadku dynamiki gospodarki, ponownie liderem okazał się podregion gdański. Po raz trzeci, najmniejszą dynamikę odnotowano w Trójmieście. Różnica w poziomie dynamiki kapitału ludzkiego w dwóch omawianych podregionach uwidaczniała się przede wszystkim w zakresie stanu zdrowia i zmian sfery wykluczenia społecznego.

Województwo pomorskie cechowało się dużym zróżnicowaniem warunków życia. Wynikało ono z wysokiej dynamiki obserwowanej w podregionie słupskim i niskiej odnotowanej w podregionie gdańskim. Trójmiasto cechowało się, w omawianym zakresie, dynamiką wyraźnie wyższą od przeciętnej. Sukces podregionu słupskiego wiązał się z szybkim rozwojem prawie wszystkich elementów decydujących o warunkach życia. Wyjątkiem w tym zakresie było szkolnictwo. Natomiast bardzo wyraźną poprawę zaobserwowano w zakresie bezpieczeństwa powszechnego – wskaźnik wykrywalności przestępstw wyraźnie wzrósł względem poziomu początkowego (2000 r.). Z kolei w podregionie gdańskim w prawie wszystkich składowych warunków życia odnotowano dynamikę niższą od przeciętnej dla regionu.

Analizę wewnętrznego zróżnicowania sukcesu rozwojowego zamyka opis zmian w zakresie funkcjonowania samorządów gminnych. Był to jedyny aspekt, w którym liderem okazało się Trójmiasto. W badanym okresie znacznie wzrósł udział dochodów własnych. Jednocześnie odnotowano niewielką dynamikę wydatków na administrację publiczną. W podregionie słupskim, w którym finansowe aspekty funkcjonowania samorządów uległy poprawie w najmniejszym stopniu, odnotowano najwyższy, we wszystkich analizowanych podregionach wzrost wydatków na administrację publiczną.

Jak uwidacznia powyższa analiza, za osiągniętą skalę sukcesu rozwojowego województwa pomorskiego odpowiada podregion słupski i gdański. Pierwszy z nich zaliczał się, do obszarów o stosunkowo niskim poziomie rozwoju, co w pewnym stopniu ułatwiło osiągnięcie ponadprzeciętnych wartości dynamiki rozwojowej. Z kolei podregion gdański swój dynamiczny rozwój poczęci zawdzięcza intensywnym procesom urbanizacji obserwowanym strefie podmiejskiej aglomeracji Trójmiasta. Strefa ta jest właśnie częścią podregionu gdańskiego.

Projekt: rozwój turystyki w rejonie Zatoki Gdańskiej

Projekt zakłada kompleksową modernizację infrastruktury turystycznej w oparciu o istniejącą w gminach położonych nad zatoką Pucką bazę przystaniową. Swoim zasięgiem obejmuje następujące gminy: Gdynia, Kosakowo, Puck, Władysławowo, Jastarnia, Hel a dotyczy modernizacji marin, portów jachtowych i innych obiektów związanych z turystyką wodną. Dzięki realizacji projektu wydłuży się sezon turystyczny i udostępnione dla zwiedzających zostaną obiekty historyczne znajdujące się na terenie wymienionych gmin. Do oferowanych dziś atrakcji turystycznych dojdą: windsurfing, kite surfing, wędkarstwo oraz turystyka rowerowa. Wydłużenie sezonu turystycznego przyciągnie turystów, co pozytywnie wpłynie na rozwój innych usług oferowanych w regionie, a przez to na tworzenie nowych miejsc pracy i podniesienie potencjału gospodarczego gmin uczestniczących w projekcie.

4.12 Województwo śląskie

Województwo śląskie zajęło dziesiąte miejsce w rankingu sukcesu rozwojowego. Pozycja w środkowej części rankingu jest wypadkową wysokiej dynamiki odnotowanej w gospodarce i funkcjonowaniu samorządów oraz bardzo niskiej, cechującej pozostałe trzy aspekty sukcesu rozwojowego: infrastrukturę techniczną, kapitał ludzki oraz warunki życia. Województwo śląskie cechowało się najwyższą w kraju skalą poprawy funkcjonowania samorządów gminnych. Odnotowano wyższy od przeciętnej wzrost udziału dochodów własnych, wysoką dynamikę nakładów inwestycyjnych oraz jeden z najniższych przyrostów wydatków na administrację publiczną. Jednocześnie województwo śląskie zajęło ostatnie miejsce pod względem dynamiki rozwoju kapitału ludzkiego. Bardzo szybkiemu rozszerzeniu ulegała grupa

ludzi wykluczonych społecznie. Powoli rosła także aktywność społeczna mieszkańców.

Tabl. 13. Województwo śląskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	4
Infrastruktura techniczna	13
Kapitał ludzki	16
Warunki życia	14
Funkcjonowanie samorządów	1
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	10

Źródło: Opracowanie IBnGR.

W województwie śląskim, w analizowanym okresie, dokonano daleko idących zmian w podziale na podregiony. W związku z tym nie przeprowadzono analizy wewnętrznego zróżnicowania sukcesu rozwojowego. Z uwagi na brak porównywalnych, podstawowych danych, jak np. poziomu PKB, analiza tak byłaby niepełna i nieporównywalna z pozostałymi wynikami zamieszczonymi w opracowaniu.

Projekt: Realizacja projektu RIS-Silesia oraz uchwalenie „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2003–2013”

Ważnym krokiem w działaniach na rzecz podnoszenia innowacyjności i konkurencyjności regionu była realizacja, od 3 listopada 2001r. do 30 czerwca 2004 r., projektu RIS-Silesia w ramach 5 Programu Ramowego Unii Europejskiej. Efektem realizacji projektu RIS-Silesia było opracowanie pierwszej w kraju „Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Śląskiego na lata 2003–2013”. W opinii ekspertów Śląska Regionalna Strategia Innowacji jest uznawana za najlepszą w Polsce. „Regionalna Strategia Innowacji...”, będąca rezultatem pracy ponad 600 działających w regionie organizacji i instytucji, opiera się na trzech obszarach strategicznych, do których należą: zwiększanie udziału firm wysoko innowacyjnych w ogólnej liczbie małych i średnich przedsiębiorstw, zwiększanie wykorzystania potencjału badawczo – rozwojowego oraz zapewnianie efektywnej pracy Regionalnego Systemu Innowacji w oparciu o wzajemne zaufanie, kreatywność i dążenie do doskonałości.

Dzięki realizacji tych zamierzeń następuje wzrost świadomości instytucji i przedsiębiorstw w zakresie podejmowania działań innowacyjnych w regionie. Wyrazem tego było podpisanie: Śląskiej Deklaracji na Rzecz Rozwoju „Kreatywnego Regionu Innowacyjnego” oraz „Deklaracji o innowacyjności i przedsiębiorczości”, którą podpisali rektorzy uczelni wyższych województwa śląskiego oraz Samorząd Województwa Śląskiego. Zadeklarowano pełne współdziałanie w inicjowaniu i realizowaniu przedsięwzięć mających na celu wzmacnianie świadomości i zaangażowania w rozwijaniu innowacyjności i przedsiębiorczości w uczelniach wyższych regionu oraz włączenie powyższych działań w strukturę Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007–2013.

4.13 Województwo świętokrzyskie

Województwo świętokrzyskie zajęło piąte miejsce w rankingu sukcesu rozwojowego regionów. Swoją dość wysoką lokatę zawdzięcza najwyższej w kraju dynamice rozwoju infrastruktury technicznej oraz również bardzo wysokiej dynamice kapitału ludzkiego. Dynamiczny rozwój cechował wszystkie analizowane rodzaje infrastruktury technicznej. Największe postępy poczyniono w zakresie infrastruktury ochrony środowiska oraz transportu lądowego. Dynamiczny rozwój obserwowano w większości aspektów kapitału ludzkiego, przede wszystkim zaś w zakresie aktywności społecznej i ograniczania sfery wykluczenia społecznego. W pozostałych aspektach sukcesu rozwojowego zaobserwowano znacznie niższą dynamikę. W szczególności dotyczyło to warunków życia i funkcjonowania samorządów.

Tabl. 14. Województwo świętokrzyskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	8
Infrastruktura techniczna	1
Kapitał ludzki	2
Warunki życia	12
Funkcjonowanie samorządów	12
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	5

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Województwo świętokrzyskie nie jest podzielone na podregiony. W związku z tym nie przeprowadzono analizy wewnętrznego zróżnicowania sukcesu rozwojowego. Z uwagi na brak podstawowych danych, jak np. poziomu PKB, analiza tak byłaby niepełna i nieporównywalna z pozostałymi wynikami zamieszczonymi w opracowaniu.

Projekt: e- świętokrzyskie

W kwietniu 2004 r., 15 podmiotów podpisało „Porozumienie o Współpracy na rzecz budowania społeczeństwa informatycznego. Wśród stron było 11 samorządów wraz z Urzędem Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego, Miastem Kielce, Powiatem Kieleckim, Politechniką Świętokrzyską, Naukową i Akademicką Siecią Komputerową, Świętokrzyskim Centrum Onkologii i Świętokrzyskim Centrum Innowacji i Transferu Technologii. W niedługim czasie dołączyły dwie kolejne instytucje: Komenda Wojewódzka Policji i Urząd Wojewódzki. Kierując się potrzebą zwiększenia przejrzystości finansowo-organizacyjnej projektu „e-świętokrzyskie” podzielono go na następujące odrębne, lecz komplementarne, sub-projekty obejmujące takie obszary jak: rozbudowa infrastruktury informatycznej i e-content; rozbudowa miejskiej sieci komputerowej oraz budowa sieci radiowej.

Inwestycja przewiduje budowę samorządowych centrów informatycznych, podłączonych do miejskich sieci światłowodowych. Cały ruch on-line będzie się odbywał przez Wrota Świętokrzyskie – wojewódzki portal zarządzany przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego. Portal będzie stanowił zorganizowane centrum informacji o regionie i promocji jego wysokich walorów turystycznych i gospodarczych.

4.14 Województwo warmińsko-mazurskie

Województwo warmińsko-mazurskie w rankingu sukcesu rozwojowego zajęło siódme miejsce. Przeciętna dynamika rozwoju cechująca to województwo była wypadkową bardzo intensywnych zmian w warunkach życia, niskiej dynamiki kapitału ludzkiego oraz w mniejszym stopniu niewielkiej poprawy funkcjonowania samorządów. Pozostałe aspekty sukcesu charakteryzowały się przeciętną dynamiką. W zakresie warunków życia za sukces uznać należy pozytywne zmiany w sferze indywidualnej – ponadprzeciętny wzrost zamożności, warunków mieszkaniowych i wyposażenia gospodarstw domowych. Również w aspekcie usług publicznych takich jak ochrona zdrowia i zapewnienie bezpieczeństwa powszechnego odnotowano wyraźną poprawę sytuacji. Niska dynamika kapitału ludzkiego obserwowana była prawie we wszystkich wskaźnikach opisujących ten aspekt. Wyjątek stanowił nieznaczny wzrost grupy wykluczonych społecznie. Należy jednak pamiętać, że grupa ta była już bardzo liczna na początku badanego okresu.

Tabl. 15. Województwo warmińsko-mazurskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	9
Infrastruktura techniczna	11
Kapitał ludzki	14
Warunki życia	2
Funkcjonowanie samorządów	13
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	7

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Województwo warmińsko-mazurskie zaliczało się do regionów o znacznym zróżnicowaniu dynamiki rozwojowej. W przeciwieństwie do wielu innych województw, najwyższa dynamika cechowała obszar pełniący funkcję centrum społeczno-gospodarczego – podregion olsztyński. Cechował się on ponadprzeciętną dynamiką we wszystkich pięciu analizowanych aspektach. Z tego w czterech był

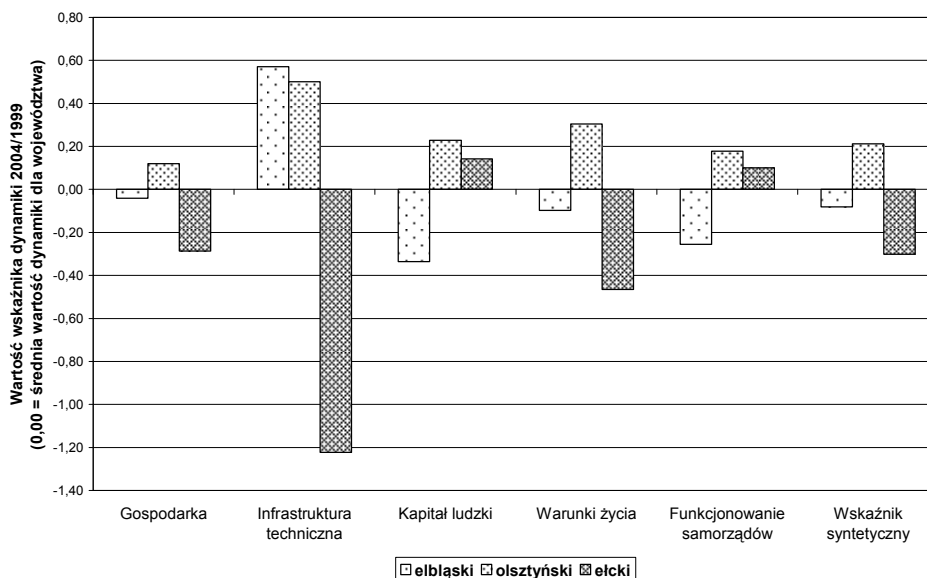

liderem. Najniższą dynamiką cechował się podregion ełcki co znalazło potwierdzenie w przypadku trzech aspektów sukcesu rozwojowego.

Największe różnicowania dynamiki odnotowane zostały w przypadku rozwoju infrastruktury technicznej. W pozostałych aspektach były one wyraźnie mniejsze. Najmniejsza rozpiętość cechowała zaś dynamikę gospodarki i poprawę funkcjonowania samorządów.

Jak odnotowano powyżej, dynamika gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego cechowała się małą rozpiętością w ujęciu podregionów. Liderem w tym względzie był podregion olsztyński. Najmniejszą dynamikę odnotowano zaś w podregionie ełckim. O skali różnicowań dynamiki gospodarki decydowały zmiany w wartości PKB, wielkości napływu kapitału zagranicznego i w aktywności zawodowej. W zakresie dynamiki tych wskaźników wyraźną przewagę odnotowano w podregionie Olsztyńskim.

Skala rozpiętości dynamiki zaobserwowana w rozwoju infrastruktury należała do najwyższych wśród analizowanych województw. Liderem zmian okazał się podregion elbląski. Niska dynamika ponownie cechowała podregion ełcki. Czynnikiem różnicującym wartości dynamiki rozwoju infrastruktury technicznej było przede wszystkim tempo rozbudowy infrastruktury transportu drogowego. O ile podregion elbląski zaliczał się pod tym względem do krajowej czołówki, o tyle podregion ełcki plasował się najniższą dynamiką wśród wszystkich analizowanych obszarów.

Ryc. 18. Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowanie w województwie warmińsko-mazurskim

Źródło: Opracowanie IBnGR.

W zakresie kolejnego aspektu – jakości kapitału ludzkiego – liderem rozwoju okazał się podregion olsztyński, który wyprzedził, cechujący się także ponadprzeciętną dynamiką podregion elcki oraz podregion elbląski, w którym odnotowano najniższą dynamikę w odniesieniu do analizowanego zagadnienia. O skali odnotowanych rozpiętości zdecydowało przede wszystkim znacznie zróżnicowane tempo rozwoju przedsiębiorczości, aktywności społecznej i przestępczości.

W zakresie zróżnicowania dynamiki warunków życia liderem ponownie okazał się podregion olsztyński. W tym aspekcie najniższa dynamika cechowała natomiast podregion elcki. Czynniki wyraźnie różnicującymi dynamikę rozwojową w zakresie warunków życia była dynamika zamożności mieszkańców, warunków mieszkaniowych oraz infrastruktury ochrony zdrowia. W tych aspektach przewaga podregionu olsztyńskiego była duża.

Przestrzenne zróżnicowanie dynamiki funkcjonowania samorządów było zbliżone do zmian zaobserwowanych w zakresie kapitału ludzkiego. Ponownie liderem zmian okazał się podregion olsztyński. Najniższa dynamika cechowała zaś podregion elbląski. Zadecydowały o tym zmiany przede wszystkim zmiany wielkości majątkowych wydatków inwestycyjnych.

Województwo warmińsko-mazurskie był regionem, w którym największą dynamiką cechował się podregion olsztyński – będący centrum rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Dwa pozostałe podregiony, notując niskie wskaźniki dynamiki, ulegały dalszej peryferyzacji. Zjawisko to należy oceniać jako niekorzystne z punktu widzenia harmonijnego, zrównoważonego rozwoju województwa.

4.15 Województwo wielkopolskie

Województwo wielkopolskie zajęło w rankingu sukcesu rozwojowego czwarte miejsce. Na wysoką lokatę regionu złożyła się przede wszystkim wysoka dynamika warunków życia oraz infrastruktury technicznej (Tabl. 16). Województwo zaliczało się do stosunkowo nielicznej grupy regionów w której nie ubyłoby lekarzy. Zaobserwowano wręcz przyrost ich liczby. Był on najwyższy w kraju. Województwo cechowało się także bardzo wysoką, jak na polskie warunki, dynamiką wykrywalności przestępstw. Z kolei w zakresie infrastruktury technicznej cechą charakterystyczną regionu okazała się bardzo wysoka dynamika rozwoju infrastruktury transportu, w szczególności gęstości dróg publicznych o nawierzchni twardej. W przypadku pozostałych trzech aspektów sukcesu rozwojowego województwo wielkopolskie nie odbiegało w istotny sposób od przeciętnych wartości dynamiki (Tabl. 16). Cechowało się więc ono harmonijnym rozwojem co również było czynnikiem poprawiającym pozycję regionu w omawianym rankingu.

Tabl. 16. Województwo wielkopolskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	7
Infrastruktura techniczna	5
Kapitał ludzki	7
Warunki życia	4
Funkcjonowanie samorządów	6
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	4

Źródło: Opracowanie IBnGR.

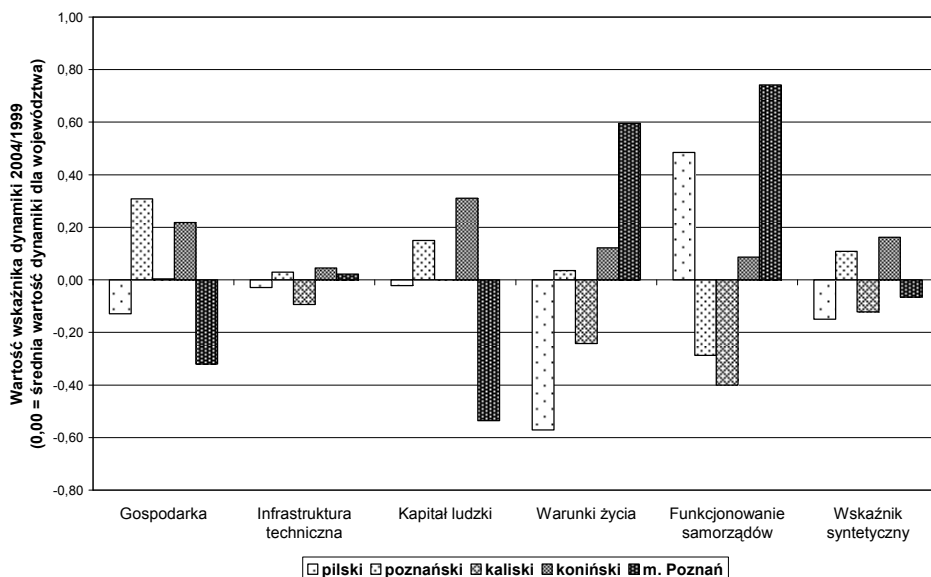
Województwo wielkopolskie było regionem o przeciętnym poziomie wewnętrznego zróżnicowania sukcesu rozwojowego. W ujęciu podregionów rolę lidera pełnił podregion koniński. Natomiast najwolniej, w stosunku do poziomu wyjściowego, rozwijał się podregion pilski (Ryc. 19). Ponadprzeciętną, w skali województwa, dynamiką rozwojową cechował się jeszcze podregion poznański. Dwa pozostałe obszary – podregion kaliski i Poznań – charakteryzowały się dynamiką niższą od przeciętnej.

Rozpiętość wewnątrzwojewódzkich zróżnicowań w zakresie poszczególnych aspektów sukcesu rozwojowego była największa w zakresie funkcjonowania samorządów i warunków życia. Była ona również duża w porównaniu do sytuacji w pozostałych analizowanych województwach. Zróżnicowanie warunków życia było wręcz największe. Duże zróżnicowania dynamiki w województwie wielkopolskim cechowały również kapitał ludzki. Natomiast najmniejsze różnice odnotowano w dynamice rozwoju infrastruktury technicznej.

Gospodarka była tym aspektem sukcesu rozwojowego, w którym odnotowano znaczne, choć nie bardzo duże, zróżnicowania dynamiki. O skali zaobserwowanych rozpiętości zadecydowała wysoka dynamika odnotowana w podregionie poznańskim i bardzo niska w Poznaniu. Wśród pozostałych trzech podregionów jedynie pilski

cechował się niższą od przeciętnej dynamiką rozwoju gospodarki. Na uwagę zasługuje również wysoka dynamika podregionu konińskiego.

Ryc. 19. Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowanie w województwie wielkopolskim

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Dynamika rozwoju infrastruktury technicznej była w województwie wielkopolskim bardzo słabo zróżnicowana. Niższym od przeciętnej tempem rozwoju tej sfery cechowały się dwa podregiony: kaliski i piłski. W podregionie kaliskim odnotowano dynamikę wyraźnie niższą od przeciętnej dla województwa. W pozostałych trzech podregionach rozwój infrastruktury technicznej cechował się nieznacznie ponadprzeciętną, w skali województwa, dynamiką. Liderem w tym zakresie okazał się podregion koniński.

Wewnątrzwojewódzkie zróżnicowanie dynamiki rozwoju kapitału ludzkiego zbliżone było swym rozkładem do zmian odnotowanych w zakresie dynamiki

gospodarki. Wyraźnie najniższy tempem rozwoju cechował się Poznań. Nieznacznie niższą od przeciętnej dynamikę odnotowano także w podregionie pilskim. Dwa z trzech podregionów – poznański i koniński charakteryzowały się dynamiką wyższą od przeciętnej. Najwyższe wartości odnotowano w podregionie konińskim.

Diametralnie inny rozkład dynamiki odnotowano w przypadku warunków życia. Ponadprzeciętne wartości cechowały trzy podregiony: poznański, koniński i Poznań. Przy czym najwyższą wartość dynamiki odnotowano w Poznaniu. W pozostałych dwóch podregionach – pilskim i kaliskim – dynamika warunków życia była niższa od przeciętnej, przy czym w podregionie pilskim dużo niższa.

Ostatni z analizowanych aspektów dotyczy funkcjonowanie samorządów. Najbardziej poprawiło się ono w Poznaniu i w mniejszym stopniu w podregionie pilskim. Również podregion koniński cechował się nieznacznie ponadprzeciętną dynamiką zmian w tym zakresie. Niską dynamikę odnotowano natomiast w podregionie poznańskim oraz kaliskim.

Sukces rozwojowy wojewódzkiego lidera – podregionu konińskiego – wynikał z faktu, że we wszystkich analizowanych aspektach cechował się on ponadprzeciętną dynamiką. Stosunkowo niewielka rozpiętość dynamiki rozwojowej w obrębie województwa wielkopolskiego było rezultatem zróżnicowanego tempa rozwoju pozostałych podregionów w poszczególnych aspektach. Każdy z nich osiągając w jednym z aspektów wysoką dynamikę cechował się jednocześnie niskim jej poziomem w innym. Harmonijny rozwój województwa wielkopolskiego był więc efektem różnorodności i specyfiki poszczególnych podregionów.

4.16 Województwo zachodniopomorskie

Województwo zachodniopomorskie zamyka ranking sukcesu rozwojowego. We wszystkich z pięciu analizowanych aspektów cechowało się ono bardzo niską dynamiką – w poszczególnych rankingach cząstkowych zajmuje miejsca od 13 do 16 (Tabl. 17). Wyjątkiem było funkcjonowanie samorządów – pod tym względem

region zajął 10 lokatę głównie dzięki najniższemu w kraju wzrostowi wydatków na administrację publiczną. Najniższą dynamikę odnotowano w zakresie rozwoju gospodarczego. Był to rezultat najniższej w kraju dynamiki PKB, najmniejsze poprawy warunków pracy i najwolniejszego rozwoju sfery otoczenia biznesu. Z kolei w przypadku warunków życia województwo zajęło 15 miejsce. O tak niskiej lokacie zadecydowała niska dynamika zamożności gospodarstw domowych, ich wyposażenia, a także niska dynamika rozwoju infrastruktury społecznej – szkolnictwa, kultury i bezpieczeństwa powszechnego.

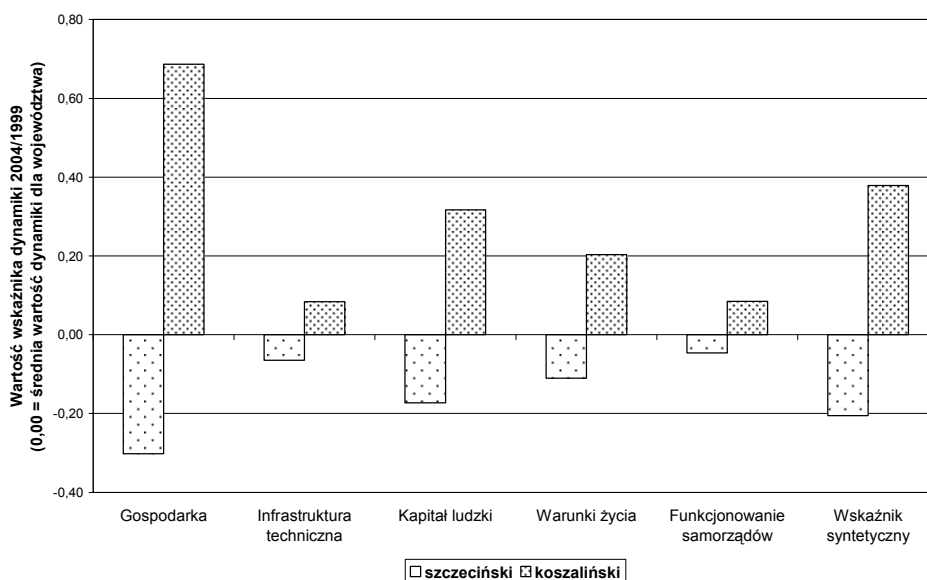
Tabl. 17. Województwo zachodniopomorskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004

Aspekty sukcesu rozwojowego	Lokata (wśród 16 województw)
Gospodarka	16
Infrastruktura techniczna	14
Kapitał ludzki	13
Warunki życia	15
Funkcjonowanie samorządów	10
Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego	16

Źródło: Opracowanie IBnGR.

Województwo zachodniopomorskie, mimo że cechowało się bardzo niską dynamiką rozwojową to było regionem o bardzo dużej jej rozpiętości. Wśród dwóch podregionów wyraźnie wyższą dynamiką rozwojową cechował się podregion koszaliński.

Największe zróżnicowania dynamiki rozwoju odnotowano w przypadku gospodarki. Wyraźne były one również w odniesieniu do kapitału ludzkiego i warunków życia. W pozostałych dwóch aspektach zróżnicowania były małe. Najbardziej zbliżone wartościami dynamiki odnotowano w zakresie funkcjonowania samorządów. W żadnym innym województwie nie odnotowano mniejszego zróżnicowania w omawianym aspekcie

Ryc. 20. Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowanie w województwie zachodniopomorskim

Źródło: Opracowanie IBnGR.

W wszystkich pięciu badanych aspektach wyższym poziomem dynamiki cechował się podregion koszaliński (Ryc. 20). Najwyższa różnica w wartości dynamiki rozwojowej na korzyść podregionu koszalińskiego odnotowana została w aspekcie gospodarki. Wynikała ona w pierwszym rzędzie z dużej rozpiętości w zakresie dynamiki PKB. Nie bez znaczenia była również duża różnica w tempie rozwoju sfery otoczenia biznesu.

Niższą, niż przypadku gospodarki, rozpiętość dynamiki odnotowano w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego w województwie kujawsko-pomorskim. Wyższą dynamiką, głównie za sprawą zmian w zakresie poziomu wiedzy oraz przedsiębiorczości, cechował się ponownie podregion koszaliński.

Zróznicowanie dynamiki warunków życia było mniejsze niż we wcześniej wymienionych aspektach. Jednak ponownie wyższe wartości charakteryzowały podregion koszaliński. Wyższa dynamika obserwowana w tym podregionie wynikała głównie z szybszego wzrostu indywidualnych warunków życia związanych z poziomem dochodów i warunkami mieszkaniowymi. Również w zakresie rozwoju infrastruktury szkolnictwa zaobserwowano istotną przewagę podregionu koszalińskiego.

Małe zróżnicowania cechowały dynamikę rozwoju infrastruktury. Przewaga podregionu koszalińskiego opierała się w tym zakresie na szybszym rozwoju infrastruktury bytowej i ochrony środowiska.

Najmniejsze zróżnicowania odnotowano w zakresie funkcjonowania samorządów. W podregionie koszalińskim szybciej niż w szczecińskim rósł udział dochodów własnych i nakłady inwestycyjne.

Jak pokazuje powyższa analiza najniższa w kraju dynamika rozwoju województwa zachodniopomorskiego wynikała przede wszystkim z niewielkich postępów odnotowanych w podregionie szczecińskim. Jako obszar lepiej rozwinięty, którego głównym ośrodkiem jest duże miasto, startował on z lepszej pozycji niż podregion koszaliński. Jednak aby osiągnąć wysokie wartości dynamiki rozwoju musiałyby utrzymywać wysokie przyrosty bezwzględne w zakresie analizowanych wskaźników. Podregion szczeciński rozwijał się jednak w tempie, które zapewniło całemu województwu ostatnie miejsce w rankingu sukcesu.

Spis tablic

Tabl. 1.	Grupy i podgrupy wskaźników oraz ich znaczenie w ocenie sukcesu rozwojowego województw	11
Tabl. 2.	Województwo dolnośląskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	47
Tabl. 3.	Województwo kujawsko-pomorskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	51
Tabl. 4.	Województwo lubelskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	54
Tabl. 5.	Województwo lubuskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	57
Tabl. 6.	Województwo łódzkie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	61
Tabl. 7.	Województwo małopolskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	65
Tabl. 8.	Województwo mazowieckie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	68
Tabl. 9.	Województwo opolskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	72
Tabl. 10.	Województwo podkarpackie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	74
Tabl. 11.	Województwo podlaskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	77
Tabl. 12.	Województwo pomorskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	80
Tabl. 13.	Województwo śląskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	84
Tabl. 14.	Województwo świętokrzyskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	86
Tabl. 15.	Województwo warmińsko-mazurskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	87
Tabl. 16.	Województwo wielkopolskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	91
Tabl. 17.	Województwo zachodniopomorskie w rankingu sukcesu rozwojowego w latach 1999–2004	94
Tabl. 18.	Zestawienie województw i podregionów	101

Spis rycin

Ryc. 1.	Cząstkowy wskaźnik syntetyczny dynamiki rozwoju gospodarki	18
Ryc. 2.	Cząstkowy wskaźnik syntetyczny dynamiki rozwoju infrastruktury	23
Ryc. 3.	Cząstkowy wskaźnik syntetyczny dynamiki rozwoju kapitału ludzkiego	28
Ryc. 4.	Cząstkowy wskaźnik syntetyczny dynamiki zmian warunków życia mieszkańców	32
Ryc. 5.	Cząstkowy wskaźnik syntetyczny dynamiki funkcjonowania samorządów ...	36
Ryc. 6.	Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego województw w latach 1999– 2004	42
Ryc. 7.	Syntetyczny wskaźnik sukcesu rozwojowego województw w latach 1999– 2004 na tle poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w 1999 r.	44
Ryc. 8.	Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie dolnośląskim	49
Ryc. 9.	Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowanie w województwie kujawsko-pomorskim	52
Ryc. 10.	Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie lubelskim	55
Ryc. 11.	Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie lubuskim	58
Ryc. 12.	Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie łódzkim	62
Ryc. 13.	Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie małopolskim	66
Ryc. 14.	Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowanie w województwie mazowieckim	69
Ryc. 15.	Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie podkarpackim	75
Ryc. 16.	Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowania w województwie podlaskim	78
Ryc. 17.	Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowanie w województwie pomorskim	81
Ryc. 18.	Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowanie w województwie warmińsko-mazurskim	89
Ryc. 19.	Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowanie w województwie wielkopolskim	92
Ryc. 20.	Sukces rozwojowy w latach 1999–2004 – wewnątrzregionalne zróżnicowanie w województwie zachodniopomorskim	95

Załącznik – zestawienie województw i podregionów

Tabl. 18. Zestawienie województw i podregionów

Województwo	Podregion
1	2
DOLNOŚLĄSKIE	jeleniogórsko-wałbrzyski legnicki wrocławski m. Wrocław
KUJAWSKO-POMORSKIE	bydgoski toruńsko-włocławski
LUBELSKIE	białkopodlaski chełmsko-zamojski lubelski
LUBUSKIE	gorzowski zielonogórski
ŁÓDZKIE	łódzki piotrkowsko-skierniewicki m. Łódź
MAŁOPOLSKIE	krakowsko-tarnowski nowosądecki m. Kraków
MAZOWIECKIE	ciechanowsko-płocki ostrołęcko-siedlecki warszawski radomski m. Warszawa
OPOLSKIE	opolski
PODKARPACKIE	rzeszowsko-tarnobrzeski krośnieńsko-przemyski
PODLASKIE	białostocko-suwański łomżyński
POMORSKIE	ślupski gdański Gdańsk-Gdynia-Sopot
ŚLĄSKIE	częstochowski bielsko-bialski centralny śląski rybnicko-jastrzębski

1	2
ŚWIĘTOKRZYSKIE	świętokrzyski
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	elbląski olsztyński ełcki
WIELKOPOLSKIE	pilski poznański kaliski koniński m. Poznań
ZACHODNIOPOMORSKIE	szczeciński koszaliński